

הגדה
של פסח

לספר בציון

הלכות • מנהגים • פנינים
משלים • סיפורים

מדרשות וספרי הגאון הגדול
רבי בן ציון מוצפי שליט"א

נערך בסיעתא דשמיא על ידי התנו
עובדיה יוסף בלאאמו"ר הגאון רבי מרדכי שליט"א טולידאנו

ט"ו בשבט התשע"ח

תוכן העניינים

7	דברי ברכה
10	דברי פתיחה
א	סדר ברכת האילנות פתיחת אליהו הנביא זיע"א יד בקשה לעילוי נשמות מזו
כא	שאיבת 'מים שלנו'
כב	בדיקת חמוץ הלכות בדיקת חמוץ כב סדר בדיקת חמוץ כטו
לב	ערב חג הפסח תענית בכורות לבו
לג	שריפת חמוץ הלכות ביעור חמוץ לג סדר שריפת חמוץ מזו דינים ומנהגים באפיית מצות מצוה מטו דינים והלכות לערב פסח סו
סו	סגולה נפלאה לערב פסח
עא	סדר מ"ב מסעות
עג	סדר קרבן פסח
עו	קערת הסדר דינים ומנהגים בקערת הסדר עזו
פו	סימני הסדר
פז	קדש ארבע כוסות צט דיני הסיבה קיא דיני הקידוש קיג

דברי ברכה

אודה השם מאוד בפי ובתוך רבים אהללנו, כי גבר עלינו חסדו ושהחינו וקיימנו ליום הזה, בו יוצא לאור-עולם הספר היקר והחשוב **"לספר בציון"** על הגדה של פסח, בו נערכו נוסח ההגדה ומנהגי ליל הסדר, כולם ישרים ונבונים, וממקום קדוש יהלכו מדברי חכמינו ז"ל הראשונים והאחרונים.

ספר זה יוצא לאור על ידי צוות תלמידי חכמים גדולים בתורה, וחכמים אנשי מעלה, אשר ליקטו את הדרושים והשיעורים שנאמרו זה עשרות בשנים, בפני חברים מקשיבים בירושלים עיר הקודש ובשאר ערי ארצנו הקדושה, בימים שקודם החג הנפלא. וכבר פקיע שמייחו של הרבנים הנכבדים הללו, בהגהת ובעריכת הספרים הקודמים אשר יצאו בחסד השם יתברך עלינו. גם נלקטו ונערכו לתועלת הקורא הפרטים העיקריים הנחוצים לכל איש ואשה גדול וקטן, מתוך הספר היקר אשר זכינו ויצא לאור **"פסח בציון"**, וסודרו בסדר נאה מעשה אומן דבר דבור על אופניו כל ענין במקומו.

והן נודע בשער בת רבים גודלה וערכה של מצות עשה מהתורה של "סיפור יציאת מצרים", שבלילה זה הקדוש והמיוחד בשנה, בו כל רגע ורגע יכול כל אדם בישראל לקיים מצוות עשה איך-ספור פעמים, ויכול להגיע לכשלוש מאות מצוות בדקה אחת. ורבים וטובים מבקשים מי יראנו טוב, ויהא מצוי בהישג ידינו ספר קל ונוח לקריאה ולהבנה, לשימוש למעשה בלילה יקר זה, כי שערי שמים פתוחים בלילה זה, והברכה מתקבלת. ואם נקיים מצות סיפור יציאת מצרים בהידור וכהוגן, ונרבה שבחו של בורא-עולם, ונודה לו על כל חסדיו אשר עשה עמנו ועם אבותינו מאז היותנו לעם, וגם מה שעושה איתנו אנחנו החיים פה מעודנו ועד לרגע זה, תתקבל הברכה פי כמה.

חג המצות הוא חג הפסח הנקרא בתורה [שמות יב, כז]: "פסח הוא להשם", הינו גולת הכותרת של כל החגים והמועדים, וכל ימי השנה תלויים בו, ושואבים כוחם

ועוצמתם ממנו. כולנו יחד כקטן כגדול יונקים את כוחנו וחיותנו מקדושתו, והוא חביב על הכל, כשכל החומרות והמנהגים הטובים והישרים נוהגים בו איש איש כפי יכולתו. הוא החג בו נעשינו לאומה, לעם, ולגוי לעיני כל העמים והלאומים, ונבדלנו מכל האומות והלשונות, בו נגלה איש מופת נאמן ומסור - משה רבנו המנהיג הגדול אשר היה בתולדותנו, הוא אשר מסר נפשו להוציא את אבותינו ממצרים, קרע לנו את הים, הביאנו לפני הר סיני, והוריד לנו את תורתנו הקדושה, לאחר שישב עם השם יתברך בהר ארבעים יום וארבעים לילה, ודיבר עם השם יתברך פנים אל פנים, פה אל פה, ולא החזיק שום טובה לעצמו, אלא עשה הכל בעבורנו כדי שנזכה לחיי העולם־הבא. ובחג זה, מדי שנה בשנה, אנחנו נגאלים בו בפועל משיעבוד יצר־הרע של כל השנה שעברה, ובו נכנסים תחת ממשלת השם יתברך. והכל תלוי לפי מאמצינו והשתדלותנו בימי החג הקדוש הזה, ובעיקר בלילה נפלא זה.

הרבה כוחות ומשאבים הושקעו, הן בהכנת השיעורים בזמנם זה עשרות שנים, והן בהעתקה בעריכה ובהגהה, על ידי ידידי הרבנים הנכבדים והיקרים שליט"א, וחסדי השם יתברך גברו עלי בספר זה אשר ממש נוצר יש מאין, וספר זה כמו בספרים שקדמו לו ראינו במוחש סייעתא דשמיא באופן נפלא, מה שאין השכל יכול לסבול ואין הדעת יכולה להעלות, כי תורתנו תורה נפלאה היא, ככתוב [איוב יא, ט]: "אֲרָפָה מֵאָרֶץ מְדִיָּה וְרִחְבָּהּ מִנִּי יָם". וכפי שכתב רבנו יוסף אלבו ז"ל ב"ספר העיקרים" [מאמר ג, פרק כה]: "מה שאין השכל יכול לצייר אותם, ולא הפה יכולה לדבר, ולא האוזן יכולה לשמוע". ע"כ. ושלה השם יתברך את הרבנים שליט"א אשר יזמו ועשו את הספר הנוכחי כדי להציל את החומר אשר יגענו בו בכל אותם השיעורים, לבל ירדו לטמיון חלילה, או יאבדו וישתכחו ולא יעשו פירות חלילה, אלא יהיו נחלת הכלל לזכות את עם ישראל בדיעת הפרטים הללו כולם.

במ'ה אקדם השם אכף לאלהי מרום, על אשר זיכני להגיע עד הלום, ובפרט לאחר שעברתי את כל המצב הרפואי באופן פלאי ובלתי נתפס, אודה להשליחים הנאמנים והמסורים אשר עד היום עושים רבות לבריאותי ותפקודי כמימים ימימה, ואזכיר לשבח ולברכה את ידידי היקר והנפלא איש חמודות, חמדת הלבבות, הפרופסור **דן גילון** הי"ו, אשר עושה ככל יכולתו לשלומי, ברך השם חילו, ויעלה ויצליח בכל מכל כל. כן אזכיר לברכה את הפרופסור **גדעון זמיר** הי"ו אשר מטפל בי במסירות ובאהבה אין קץ, יברכהו השם יתברך בכל מיילי דמיטב, וירם קרנו לעד אמן.

יבואו על הברכה הרבנים העורכים והמגיהים שליט"א אשר לא חסכו כל מאמץ להוציא ספר זה לאורה, ועל צבאם לפקודיהם חתני היקר כבני, יקר המדות, איש חמודות, בעל תבונה וחכם במלאכה, היושב על מדין, סבא דמשפטים, יורד לעומקה של הלכה, קולע אל השערה, הגאון המפורסם כמוהר"ר עובדיה יוסף טולדאנו שליט"א, אשר עזק וסקל, ניפה ובירר את כל הספר מראשיתו ועד סופו, ומסר נפשו ימים ולילות עד לגמר המלאכה ברוב פאר והדר. יברכהו השם יתברך ברוב שפע ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו, הוא ורעייתו בתי היקרה ובני ביתו וכל הנלווים אליו, ויזכהו השם יתברך להוציא עוד ועוד את חיבוריו היקרים והנפלאים, המתוקים מדבש ונופת צופים בכל מקצועות התורה, באורך ימים ושנים, בטוב ובנעימים, דשנים ורעננים, לעד לעולמי עולמים.

אשא ברכה לנות ביתי תמ"א, ולבני היקרים חכמים ונבונים, כמוהר"ר יחזקאל מוצפי שליט"א המרבה תורה וטהרה בישראל, ולבני כמוהר"ר סלמן מוצפי שליט"א העומד על משמר הכשרות עם צוות רבני בד"צ "בני ציון" העוסקים במלאכת הקודש, ויהי רצון שלא תצא תקלה מתחת ידם לעולם. ואברך לחתני הגאונים, איש איש במלאכתו מלאכת הקודש המרביצים תורה בישראל, הם ונשיהם ובניהם וכל הנלווים אליהם, ישאו ברכה מאת השם וצדקה מאלהי ישעו.

אשא כפי בתפילה לאבינו שבשמים, שיהיה חיבור זה לנחת רוח לפניו, ויקרב לנו קץ ישענו, וירחם על עמו ונחלתו לגאלנו גאולת עולמים במהרה, ויציל בקרוב את שארית הפליטה מידי זדים הנלחמים בכל היקר והקדוש לאבינו שבשמים, והמבקשים לבטל תורה וטהרה וקדושה מישראל, וחס ושלום מבקשים להיות ככל הגויים בית ישראל. ויהי רצון מלפניו, לתת לנו בריאות וכח להמשיך במלאכת הקודש במסירת השיעורים ובהכנת החיבורים תמידים כסדרם ומוספיים כהלכתם.

יהיו לרצון אמרי פי, דברי **בן ציון** הי"ו בכמוהר"ר סלמן מוצפי ז"ל.

ליל עשרה בשבט ה'תשע"ח, יום ההילולא לרבנו הרש"ש זיע"א.

לְסֵפֶר בְּצִיּוֹן

סֵדֶר בְּרֵפֶת הָאֵילָנוֹת

**תְּשׁוּבָה וְיִסְכּוֹן - כְּנֶגֶד מַח
וְלֵב**

כְּתָב הַמִּהְרָ"ל [נחידושי אגדות ראש השנה ג', ב], שֵׁשֶׁשׁ שָׁנִים חֲדָשִׁים בַּשָּׁנָה, תְּשׁוּבָה וְיִסְכּוֹן, אֲשֶׁר הֵם רוֹמְזִים לְאֵיבָרִים הַעֲקָרִיִּים בְּגוֹף הָאָדָם - הַמֶּחַ וְהַלֵּב. חֲדָשׁ יִסְכּוֹן הוּא הַבְּכוֹר וְהָרֵאשׁוֹן בְּחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה, לְכֵן הוּא רוֹמֵז לְלֵב שֶׁבְלִעְדֵיּוֹ שׁוֹם דָּבָר אֵינוֹ

א. היוצא בימי ניסן וראה אילנות פרי מלבלבים שמוציאים פרח, מברך: "ברוך אתה השם אלוקינו מלך העולם, שלא חיסר בעולמו כלום, וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם". וברכה זו מעלתה גדולה, לפי שבאה מזמן לזמן אחת בשנה, ובה משבח את הבורא יתברך שהפריח עצים יבשים ועתה הם מלבלבים ויתנו פירותיהם. ויש בברכה זו תיקון גדול לנשמות המגולגלות בדומם, בצומח, בחי ובאדם המדבר, ויועיל לנשמות הנפטרים של קרוביו, וגם לנשמות שהן משרשי נשמתו^א.

א. שלחן ערוך רכו, א. זוהר בלק דקצ"ו ע"ב. מורה באצבע אות קצט. [פסח בציון כא]

מתקנים. חֲדָשׁ תְּשׁוּבָה הוּא הַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי, וְכָל הַשְּׁבִיעִים קָדְשׁ לַה', כְּמוֹ הַמֶּחַ הַרוֹמֵז לְקִדְשָׁהּ וְלַמַּעֲלָה הַעֲלִיּוֹנָה. עַד כָּאן.

וּמְבֹאֵר רַבֵּנוּ הַמִּהְרָ"ל ז"ל, שֶׁלְפִי שֶׁחֲדָשׁ יִסְכּוֹן דְּבוּק בְּאֲצִילוֹת קִדְשׁוֹ יִתְבָּרַךְ, לְפִיכֵף בְּחֲדָשׁ יִסְכּוֹן הַבְּרִיאָה כְּלָה פּוֹרַחַת - הַצְּמֻחִים, הַפְּרוּת, וְעֵשֶׂב הָאֶרֶץ, וְאִין לֶךְ חֲדָשׁ שִׁיכּוֹל הָאָדָם לְהִתְקַרֵּב בּוֹ לְבוֹרָא יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ בְּחֲדָשׁ יִסְכּוֹן. וְעַל כֵּן צִוְּתָה הַתּוֹרָה לְבַעַר אֶת הַחֲמִץ מִן הַבַּיִת בְּחֲדָשׁ זֶה. כְּמוֹ כֵּן חֲדָשׁ יִסְכּוֹן הוּא רֵאשׁ לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה וּמְתַיַּחַס אַחַר אַבְרָהָם אֲבִינוֹ ע"ה שֶׁהָיָה הַיְּהוּדִי הָרֵאשׁוֹן בְּעוֹלָם,

פֶּסַח בְּצִיּוֹן

משתמש בן ישראל באותו חפץ דומם ונהנה ממנו, מתבררים מהחפץ ניצוצות הנשמה המגולגלת בו, והיא עולה ממדרגתה ונכנסת בצומח. לאחר מכן, כאשר יהודי מברך על אותו צמח ונהנה ממנו, עולה הנשמה מדרגה ונכנסת בבעלי חיים, וכאשר שוחטים את הבעל חי או נהנים ממנו, עולה הנשמה ונכנסת במדברים - בכני האדם.

וכן מדויק בלשון הברכה: "שלא חיסר בעולמו כלום", כנגד החפצים הדוממים, שיש בעולם דברים רבים ונפלאים: הרים וגבעות, ימים ואגמים,

ברכה זו מעלתה גדולה. תיקון גדול נעשה בברכה זו בימים אלו, וכמו שכתב בזוהר הקדוש [בלק, דקצ"ו ע"ב], ועיין לרבנו אברהם אזולאי ז"ל בספר חסד לאברהם [מעין ה גהר יז] שביאר דברי זוהר, כי ישנם ארבע מדרגות בגלגולי הנשמות בעם ישראל: נשמות שנתגלגלו בדומם, בצומח, בבעלי החיים, ובכני האדם. ותיקונן נעשה על ידי השתמשות איש ישראל באותו דבר בו היא מגולגלת, ובכל פעם שנעשה בהם תיקון זה, עולים ממדרגתם למדרגה אחת שמעליה. כגון, נשמה המגולגלת בחפץ דומם, כאשר

יאמרו: "מזמור לדוד הבו" [תהלים כט]:

מִזְמוֹר לְדָוִד. הָבוּ לַיהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ בְּנֵי אֱלִים. הָבוּ לַיהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ כְּבוֹד וְעֹז: הָבוּ לַיהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ כְּבוֹד שְׁמוֹ. הַשְׁתַּחֲוּוּ לַיהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ בְּהַדְרַת קִדְשׁ: קוֹל יְהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ עַל הַמַּיִם. אֵל הַכְּבוֹד הֶרְעִים. יְהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ עַל מַיִם רַבִּים: קוֹל יְהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ בַּפֶּתַח. קוֹל יְהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ בְּהַדְרָה: קוֹל יְהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ שִׁבְרֵי אַרְזִים. וַיִּשְׁפַּר יְהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ אֶת אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן: וַיִּרְקִידֵם כְּמוֹ עֵגֶל. לְבָנוֹן וּשְׂרִיזוֹן כְּמוֹ בֶן רְאֵמִים: קוֹל יְהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ הֵצִיב לַהֲבוֹת אֵשׁ: קוֹל יְהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ יִחִיל מִדְּבַר. יִחִיל יְהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ מִדְּבַר קִדְשׁ: קוֹל יְהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ יְחִלֵּל אַיִלוֹת וַיַּחֲשֹׁף יַעֲרוֹת. וּבְהִיכְלוֹ כָּלוּ אֵמֶר כְּבוֹד: יְהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ לַמַּבּוּל יָשָׁב. וַיֵּשֶׁב יְהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ מַלְךְ לְעוֹלָם: יְהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ עַז לְעַמּוֹ יִתֵּן. יְהוָה יִאֲהֲדוּנֵהוּ יִבְרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

פְּסַח בְּצִיּוֹן

וג' פעמים י"ג עולה כמנין ט"ל, רמז לפסוק [ישעיה כו, יט]: "כי טל אורות טלך". ושלוש הפעמים הללו בהם נזכר המילה "הבו", הם כנגד שלוש הספירות הראשונות של עולם העשיה.

עוד יש בו ז' פעמים המילה "קול" - "קול ה' על המים", "קול ה' בכח", "קול ה' בהדר", "קול ה' שובר ארוזים", "קול ה' חוצב להבות אש", "קול ה' יחיל מדבר", "קול ה' יחולל איילות", והם כנגד שבע הספירות הנותרות מעולם העשיה. נמצא שבאמירת מזמור זה מתקן האדם את כל עשר הספירות של עולם העשיה, ולכן נאמר בו בסופו, לאחר אמירת כל ג' "הבו" זו' "קולות" - "ובהיכלו כולו אומר כבוד", "וישב ה' מלך לעולם", "ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום", שאמירת מזמור זה גורמת תיקון שלם לעולם העשיה.

ולכן ראוי לאמרו קודם אמירת ברכת האילנות, שהרי ברכה זו באה לתקן את הנשמות

"מזמור לדוד הבו". קודם אמירת ברכת האילנות יש לומר תחילה "מזמור הבו לה' בני אלים" וגו' [תהלים מזמור כט]. והטעם לכך, על פי מה שכתב רבנו האר"י ז"ל בשער הכוונות [ענין קבלת שבת], שמזמור זה רומז לעולם העשיה, ועל ידו נתקן עולמנו עולם העשיה. וסגולת מזמור זה לבטל גזירות קשות בעולם הזה, וכל אדם שרואה שצרות ומרעין בישין ממשמשים ובאים בביתו, יאמר מזמור זה ככוונה גדולה בביתו, וטוב שיעשה תוך כדי אמירתו הקפה סביב ביתו, וכן נהגו לעשות על קברי אבותיו או בקברי הצדיקים בשעה שמתפללים על איזה חולה וכדומה, אומרים מזמור זה ומקיפים סביבות הקבר בשעת אמירתו.

עוד יש במזמור זה מעלה, שנזכרו בו ג' פעמים המילה "הבו" - "הבו לה' בני אלים", "הבו לה' כבוד ועוז", "הבו לה' כבוד שמו". ו"הבו" עולה בגימטריא י"ג, כנגד שלש עשרה מידות של רחמים,

לְסֵפֶר בְּצִיּוֹן

שְׂאִיבַת מַיִם שְׁלֹנוֹ

שְׂאִיבַת מַיִם שְׁלֹנוֹ

מְנַהֲגוֹ שֶׁל רַב אַבְא ז"ל, בְּסוֹף יוֹם י"ג נִסָּן בְּשָׂקִיעָה מְפֹשֶׁת, שָׂאב מַיִם מִבּוֹר מִי־הַגְּשָׁמִים שֶׁבְּחֶצֶר בֵּית־הַפְּנִסָּת, וְתַחֲלָה הָיָה שׁוֹטֵף הַיֵּטֵב אֶת הַמְּשָׂאֵבָה וְהַבְּרָז. וְקִדְּם הַשְּׂקִיעָה הָיָה נוֹטֵל יָדָיו, וּמְכִיֵּן כַּד שֶׁל חֶרֶס נְקִי וּמֵיחָד לַפְּסָח, וּבְזִמְנֵן הַשְּׂקִיעָה הָיָה אוֹמֵר: "הַרִינִי שׁוֹאֵב מַיִם לְשֵׁם מִצַּת מְצוּהָ", וְאוֹמֵר בְּפִי אוֹתוֹת אוֹ-ב' וְכֵן פָּרְקֵי הַלֵּל בְּלֹא בְרָכָה, וְשׁוֹאֵב הַמַּיִם וּמְמַלְאֵם בְּכַד חֶרֶס. אַחֲרֵי־כֵן מְסַנְּנֵם בְּבֵד עֵבֶה, לֹקֵחַ הַכַּד וּמְנִיחוֹ אֶצֶל חֲלוֹן פְּתוּחַ בְּמִקוֹם שָׂאִין הַשְּׂמֶשׁ זֹרְחָת בּוֹ בַּיּוֹם, וּמְכַסֶּה פִּי הַכַּד בְּחִתִּיכַת בֵּד. אַחֵר עֲלוֹת־הַשֶּׁחַר הָיָה מְסַלֵּק הַכַּד מִשָּׁם וּמְצַנֵּיעוֹ בְּמִקוֹם מְצֻל וְנִסְתֵּר עַד עֵת אֲפִיַת הַמְּצוֹת.

א. לִישַׁת הַקַּמַח צְרִיכָה לְהִיּוֹת ב"מַיִם שְׁלֹנוֹ" (לְשׁוֹן לִינָה), דְּהֵינּוּ מַיִם שֶׁשָּׂאב אוֹתָם קוֹדֵם תַּחֲלִילַת הַלִּילָה עִם שְׂקִיעַת הַחֲמָה, וְהוֹצֵנֵנוּ בְּמִקוֹם קָרִיר וּמוֹגֵן מִהַשֶּׁמֶשׁ כְּדֵי שֶׁלֹּא יַחְמִיצוּ אֶת הַמְּצָה.^{כז}

ב. יִשְׁנֵן דְּעוֹת שׁוֹנוֹת בְּפוֹסְקִים מֵהִי הַגְּדֵרַת "מַיִם שְׁלֹנוֹ": א) לְדַעַת רַש"י ז"ל^{כח} כֹּל שֶׁשָּׂאב אוֹתָם י"ב שְׁעוֹת קוֹדֵם הַלִּישָׁה הֵם כְּשָׂרִיִּם. ב) לְדַעַת הַרַא"ם ז"ל^{כט}, הַעֵיֶקֶר שִׁישָׂאֵבִם קוֹדֵם תַּחֲלִילַת הַלִּילָה אַחֵר שְׂקִיעַת הַחֲמָה, וּמוֹתָרִים מִי.ד. ג) לְדַעַת הַסַּמ"ג ז"ל^ל, הַעֵיֶקֶר שִׁילֹנוֹ לִילָה אֶחָד לְאַחֵר שְׂאִיבַתָּם. ד) לְדַעַת הַרִיב"ן ז"ל^{לא}, אִם נִשְׂאָבוּ בַּעוֹד הַחֲמָה זֹרְחָת, גַּם לְמַחֲרַת אֲסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. וּמֵרֵן הַבֵּית יוֹסֵף ז"ל^{לב} פֶּסֶק, שֶׁהַעֵיֶקֶר לְשׁוֹאֵבִם בְּשְׂקִיעַת הַחֲמָה דוֹקָא, וּמוֹתָרִים בְּשִׁימוֹשׁ לִמַּיִם רַבִּים, וְכֵן נוֹהֲגִים.^{לג}

ג. חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל נִזְהָרוּ מְאֹד בַּקְּדוּשַׁת שְׂאִיבַת "מַיִם שְׁלֹנוֹ" לְצוֹרֵךְ הַמְּצָה. יֵשׁ לְהַקְפִּיד שֶׁהַכֵּלִי יִהְיֶה נְקִי מִכֹּל לְכַלּוֹךְ, וְקוֹדֵם הַשְּׂאִיבָה יִרְחֹץ יָדָיו וְיֹאמֵר: "הַרִינִי שׁוֹאֵב מַיִם לְשֵׁם מִצַּת מְצוּהָ"^{לד}. וְיֵשׁ נוֹהֲגִים לְטַבּוֹל בְּמִקוּהָ טַהֲרָה מִבַּעוֹד־יּוֹם, וְיֵשׁ לְמַנְהֵג זֶה שׁוֹרֵשׁ וְיִסוּד, וְכֵן נִהְגוּ חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשָׂה. וְיַעֲמִיד הַמַּיִם הַקְּדוּשִׁים בְּמִקוֹם נְקִי שְׂאִין בּוֹ לְכַלּוֹךְ וְרִיחַ רַע.^{לה}

ד. מְנַהֲגֵי הַשְּׂאִיבָה נִפְלְאִים הֵם, שֶׁבִּשְׁעַת הַשְּׂאִיבָה אוֹמְרִים כֹּל אוֹתוֹת הַא'-ב' בְּזוֹ אַחֵר זו, כ"ב שְׂאִיבוֹת אוֹ יוֹתֵר, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ קְדוּשַׁת אוֹתוֹת הַתּוֹרָה אֶל תּוֹךְ הַמַּיִם. וְאַחֵר כֵּךְ בְּדַרְכָּם חֲזָרָה נוֹשְׂאִים כַּד הַמַּיִם עַל כַּתְּפֵיהֶם לְחִיבוּב מְצוּהָ, וְאוֹמְרִים פְּרָקִי הַלֵּל.^{לו}

ה. יֵשׁ מַחְמִירִים שֶׁלֹּא לְשׁוֹאֵב הַמַּיִם עַל יָדֵי גוֹי, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּבוֹ מֵהַרִּ"ל לִדְ וְהַרַמ"א ז"ל^{לז}, אֵךְ

כז. פְּסָחִים מִב, א [פְּסָח בְּצִיּוֹן פַּה]. כח. שֶׁם. כו. יִרְאִים הַשֶּׁלֶם, סִימָן נב. כז. לֹא תַעֲשֶׂה עַט. כח. פְּסָחִים מִב, א. כט. סִימָן תְּנָה. ל. רָאָה שְׁלַחַן עֲרוֹךְ תְּנָה, א וְרַמ"א שֶׁם. וְרָאָה עוֹד חַיִּים לְרֹאשׁ, ד"ו ע"ב, וְרוּחַ חַיִּים תְּנָה, ב [פְּסָח בְּצִיּוֹן פַּה-פ]. לא. קב הַיִּשֵּׁר פֶּרֶק פֶּט. מוֹעֵד לְכֹל חַי סִימָן ג, מב. חַיִּים לְרֹאשׁ הַגְּדָה שֶׁל פְּסָח, ד"ו ע"ב אוֹת ז. בֵּן אִישׁ חַי שְׁנָה רִאשׁוֹנָה צו, טז. לב. [פְּסָח בְּצִיּוֹן חֶפ]. לג. קב הַיִּשֵּׁר פֶּרֶק פֶּט. חַיִּים לְרֹאשׁ, ד"ו ע"ב. וְעוֹד שֶׁם ד"ו ע"ב אוֹת ז [פְּסָח בְּצִיּוֹן צ]. לד. מְנַהֲגִים הַלְכוֹת אֲפִיַת הַמְּצוֹת, יד. לה. סִימָן תְּנָה, א.

לְסֵפֶר בְּצִיּוֹן

אור לארבעה עשר - רמז
לגיל מצוות

הַמְשִׁנָּה בַּמִּסְכַּת פְּסָחִים נִפְ"א
משנה א פותחת
במלים: "אור לארבעה עשר
בודקין את החמץ לאור הנר".
רבים תמהו, מדוע התייחסה
המשנה לזמן הבדיקה פ"אור
לארבעה עשר" ולא אמרה
'בשלושה עשר בערב'?

וּמְצִאֲנוּ לַחֲמֵי הַרְמֵז נַעִין
ספר הלכות לרבנו
הארי" ז"ל פרשת שמות סימן א
שכתבו, שהמשנה דיקה
בדבריה לרמז על יום הכניסה
האדם לעל תורה ומצוות,
שעד שלש עשרה שנה יש בו
יצר-הרע בלבד, וביום הכניסה
למצוות נכנסים בגופו יצר-

בדיעבד אין לאסור המים כי היא חומרא ולא מעיקר ההלכה,
כמו שכתבו מהרש"ל, החק יעקב^ל, רבנו זלמן^י, והרב בן איש
חי^ל.

ו. יש מחמירים וזוהרים לבלתי תיגע נידה במים השאובים
לצורך אפיית המצות^ל.

בְּדִיקַת חֲמֵץ

הלכות בדיקת חמץ

א. בתחילת ליל י"ד בניסן בודקים את החמץ^ב. זמן הבדיקה
הוא בצאת-הכוכבים, כעשרים דקות לאחר השקיעה^א.

לו. סק"ח. לו. שו"ע הרב סעיף יח. לח. שו"ת רב פעלים ח"ד, או"ח סימן יח ד"ה
אך אופן. ובבן איש חי שנה ראשונה צו, טו. וראה עוד בכף החיים סופר תנה, מב"מג,
ובספר חזון עובדיה פסח, עמוד קסד [פסח בציון צא]. לוט. קב הישר פרק פט. חיים
לראש, ד"ז סע"ב. בן איש חי שנה ראשונה צו, יז. כף החיים סופר תנה, טז [פסח בציון
צב]. מ. פסחים ב, א. ושם ד, א. מא. רמב"ם חמץ ומצה פ"ב, ג. שו"ת הרא"ש כלל יד
סימן ג. בית יוסף ושלחן ערוך תלא, א. מנהגי מהרי"ל הלכות בדיקת חמץ, א. מגן אברהם
תלא, א [פסח בציון נט].

הטוב ונשמך קדושה של איש ישראל, ועל ידה הוא מצטרף למנון ולכל דבר שבקדשה.

והזהר הקדוש [משפטים צ"ח ע"א] הפליג במעלת הנכנס לבר-מצוה, והזכיר עליו את הפסוק [תהלים ב,
ז]: "אספרה אל חק ה' אומר אלי בני אתה אני היום ילדתיך", שפסוק זה אמרו דוד המלך
ע"ה על יום הכניסה לעל מצוות בגיל שלש עשרה שנה.

לכן אמר התנא: "אור לארבעה עשר בודקים את החמץ", שמיז עם הכניסה לעל מצוות, בגיל שלש
עשרה שנה, אור להיותו בן ארבע עשרה, בעת בו נכנס בו היצר-הטוב, מטל על האדם לבדק
את נבכי נפשו ולבער משם את החמץ, הוא היצר-הרע, ולעסק במצוות.

פעין דרוש זה מצינו בזהר הקדוש [קדושים, דפ"ז ע"ב] על הפסוק ויקרא יט, לב: "מפני שיבה תקום",
שפרש כננת הכתוב על מלחמת היצר - שקדם שתבוא על האדם השיבה, עליו לקום כנגד
יצר-הרע, ללחם בו ולנצחו, ולא ימתין לימי השיבה שאז כבר לא יהיה בכחו לנצחו.

דלא חזיתיה ודלא ביערתיה, ליבטיל ולהוי כעפרא דארעא^ס. ונהגו לחזור על נוסח זה שלש פעמים.

טו. בנוסח הביטול, מנהג מור אבי ז"ל היה לומר: ליבטיל ולהוי "הפקר" כעפרא דארעא. והטעם, כי לדעת רש"י והרמב"ם ז"ל ביטול החמץ אינו מדין הפקר אלא שיבטלו ויחשיבו כעפר, ואילו לדעת התוספות, הגהות מיימוניות ועוד, הוא מדין הפקר^ס. ואין צריך ששלשה אנשים ישמעו הביטול, אלא די בכך שמגלה דעתו להפקיר^ס.

טז. אומרים את נוסח הביטול בלשון תרגום, ושני טעמים בדבר: א) שיבינו הנשים והקטנים, שזו היתה שפתם המדוברת. ב) הלחם הוא בעל חשיבות מיוחדת, ואם נאמר עליו נוסח הביטול בלשון הקודש, יהיה למזיקים ומקטרגים פתחון פה לקטרג עלינו חס ושלום בחושבם שאנו מזלזלים בלחם, ולכך אנו אומרים אותו בלשון תרגום שאפילו המלאכים אינם מבינים אותו^ס.

יז. קודם אמירת הביטול שהוא מצוה מדברי חכמים, טוב לומר נוסח "לשם יחוד", ולאחר הביטול יאמר את נוסח התפילה כפי שנדפס במחזורים^ס.

סדר בדיקת החמץ

קודם הברכה יאמר [לשון חכמים ח"א סימן מג]:

לְשֵׁם יְחִוּד קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְנֵתָהּ, בְּדַחֲלֵי וְרַחֲמֵי וְרַחֲמֵי וְדַחֲלֵי, לְיַחְדָּא שְׁמֵי אוֹת יו"ד וְאוֹת ה"א בְּאוֹת וָאוֹת ה"א, בְּיַחְדָּא שְׁלִים (יהוה) בְּשֵׁם כָּל־שְׂרָאֵל, וּבְשֵׁם כָּל־הַנְּפֹשׁוֹת וְהַרוּחֹת וְהַנְּשָׁמוֹת הַמְתִּיחֹסוֹת אֶל שְׂרָשֵׁי נַפְשֵׁנוּ, רַיְחָנוּ וְנַשְׁמַתָּנוּ, וּמַלְבּוּשֵׁיהֶם וְהַקְּרוּבִים לָהֶם שְׁמַמְלָלוֹת אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יִצְרֵה עֲשֵׂיהָ, וּמְכַלְפְּרֵי אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יִצְרֵה עֲשֵׂיהָ, דְּכָל־פְּרָצוּף וּסְפִירָה. הַרְיֵנִי מִיְּמִינֵי לְקִים מְצוֹת עֲשֵׂה דְרַבְּנָן לְבָדֵק אֶת הַחֲמֵץ לְאוֹר הַנֵּר בַּחוּרֵינִי וּבְסֻדְקֵינִי שְׁבַרְשׁוּתָנוּ בְּלִיל אַרְבְּעָה־עָשָׂר לְחֹדֶשׁ נִסָּן, כְּאֲשֶׁר הוּרוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה: אוֹר

ס. רמב"ם חמץ ומצה פ"ג, ז. רא"ש פסחים, הלכות פסח בקצרה. שלחן ערוך תלד, ב [פסח בציון עט]. סא. ראה בית יוסף סימן תלד. שלחן ערוך שם, ב שלא הזכיר "הפקר". אך הבית חדש שם כתב שראוי לכל מדקדק להזכיר גם "הפקר" בביטול. וראה עוד חזון עובדיה פסח, עמוד נה. סב. ראה תוספות פסחים ד, ב ד"ה מדאורייתא, וריטב"א שם ו, ב [פסח בציון פא]. סג. מהר"ל בדיקת חמץ, עמוד לט. רמ"א תלב, ב. סדר היום, סדר ביעור חמץ וכוונתו. מגן אברהם תלב, ו. לשון חכמים ח"א ס"ס מד [פסח בציון פב]. סד. לשון חכמים ח"א סימן מד-מה [פסח בציון פג].

לְסֵפֶר בְּצִיּוֹן

עֶרֶב חַג הַפֶּסַח

תענית בכורות

תענית בכורות

א. הבכורות מתענים בערב פסח, לפי שהבכורות במצרים ניצלו ממכת בכורות. והגאון החיד"א ז"ל כתב שיש בזה פרסומי ניסא. והמנהג להתענות בין בכור מאב כי הוא בכור לירושה ולנחלה, ובין בכור מאם כי הוא פטר רחם לענין פדיון הבן^{טו}

ב. בת בכורה אינה מתענה^{טז}.

ג. הואיל ותענית זו היא מנהג, שכן לא נזכרה בתלמוד בבלי, לכן נהגו להקל שקטן בכור אינו מתענה, ואף הוריו אינם מתענים בשבילו, ומכל מקום טוב שיפדו עצמם בסעודת מצוה. וכן הנולד לאחר נפול או בניתוח קיסרי, אינם מתענים. וגר בכור ישתדל לפדות עצמו בסעודת מצוה, אף שמן הדין נראה שאינו מתענה^{טז}.

ד. בדורות אלו שירדה חולשה לעולם, נהגו הבכורות להקל בתענית זו על ידי השתתפות בסעודת מצוה, כגון סיום מסכת, ברית-מילה, סעודת חתן, פדיון הבן, בר-מצוה, ופוטרים עצמם מהתענית^{טז}.

הבכור המתענה בערב פסח יאמר ב"שומע תפילה" בשחרית ובמנחה נוסח זה [מספר אורח צדיקים סימן מא]:

עֲנֵנו אֲבִינוּ עֲנֵנו בְּיוֹם צוֹם הַתְּעֵנִית הַזֶּה, עַל הַנְּסִים וְעַל הַפְּרָקָן

טו. מסכת סופרים פרק כא הלכה ג. שלחן ערוך תע, א. ברכי יוסף שם, ו. [פסח בציון קכט]. טז. בית יוסף סימן ת"ע שלחן ערוך שם. וראה בן איש חי שנה ראשונה צו, כה. כף החיים שם, יז. [פסח בציון קל]. טח. רמ"א בהגה תע, ב. וראה ברכי יוסף שם, ו. רבנו חיים פלאגי בספרו חיים לראש דף יד ע"א. ספר חזון עובדיה פסח, עמוד ריד. משנה ברורה שם, י [פסח בציון קלא]. סט. מהרי"ל הלכות יז בתמוז ותשעה באב, ו. דרכי משה הקצר או"ח תקנא, י [פסח בציון קלג].

מצוה לשמע בקולך, אלא שאתה באת לכבודי ולתועלתי, אף רצוני וספוקי הוא להתענות. נתרצה החתן בדברים אלו, ומור אבי ז"ל לזהו כבוד אל ביתו.

מור אבי ז"ל היה בכור לאביו ולאמו, ובחסידותו הגדולה נהג כל ימיו להתענות דוקא, ולא לפטר עצמו בהשתתפות בסעודת סיום מסכת או שאר סעודות מצוה, ואפלו בשנתו האחרונה נהג בתענית זו. וטעמו היה בפיו: "מצוה זו וכי לחנם נתקנה! ואם כל הבכורות יערכו סעודות מצוה, על מה נתקנה המצוה להתענות? יתקנו מראש לבכורות סעודות מצוה - וחסלו!" ועל-כן, כל ההפצרות והשכנועים פי התענית עלולה להזיק לבריאותו, חס ושלום - עלו בתוהו.

פַּעַם אחת בצעירותו בא לביתו בערב פסח חתן תוף שבעת ימי חפתו, ומור אבי עמד מלא קומתו בפניו, ושאל על מה זכה לכבוד גדול זה שמלך בא לבקרו. אמר החתן פי רצונו לסעד עמו עתה, ומור אבי ענהו: "אתה דומה למלך, ואני

ועל הגבורות ועל התשועות ועל הנפלאות, שעשית לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה, בהיותם בארץ אויביהם ארץ מצרים שדה צעזע, ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו ויהרג יהוה^{יאהויה} כל־בכור בארץ מצרים, מבכר אדם ועד בכור בהמה, והפלה יהוה^{יאהויה} את מכותיו בין בכור בן־השנואה לבין בכור בן־האהובה, ואף בכור אשר יבכר ליהוה^{יאהויה} לא מת אחד. ועל כן אנחנו זוכים חלבנו ודמנו ביום צום התענית הזה. ואתה ברחמיך הרבים תחפץ בנו ותצא ענות נפשנו, אשר ברפינו פשלו מצום ובשרנו פחש משמן. ובכן יפשו ויאבדו כל־מבקשי נפשנו, ואת הבכור בן השנואה "קדמה פניו הכריעהו", "ישוב עמלו בראשו, ועל קדקדו חמסו ירד". ו"אל תשחת עמך ונחלתך אשר פדית בגדלה, אשר הוצאת ממצרים ביד חזקה", "כי שחה לעפר נפשנו, דבקה לארץ בטננו".

ועתה יהוה^{יאהויה} יאיהויה עד מתי, כי נאמו גוים אבדה תקותם. שובה יהוה^{יאהויה} חלצה נפשנו, והושיענו למען חסדך. וראה ופקד עדת בנך בכורך. וכימי צאת ישראל ממצרים הראנו נפלאות. אנא "יהוה^{יאהויה} יאיהויה" בעזה ישמח מלך, ובישועתך מה־יגל מאד, "גדול כבודו בישועתך, הוד והדר תשׁוה עליו". כמו שהבטחת מפי כבודך כאומר: "אף־אני בכור אתנהו, עליון למלכי ארץ". והיה נא קרוב לשועתנו, טרם נקרא ואתה תענה, טרם נדבר ואתה תשמע, כדבר שנאמר: "והיה טרם יקראו ואני אענה, עוד הם מדברים ואני אשמע", כי אתה יהוה^{יאהויה} פודה ומציל ועונה ומרחם בכל־עת צרה וצוקה. כי אתה שומע תפלת כל־פה.

שרפת חמץ

הלכות ביעור חמץ

- א. מנהג מור אבי ז"ל, שמיד בסיום תפילת שחרית היה מזרז את בני הבית לאכול כל אחד כזית לחם, ובשעה שמונה בבוקר סיימו את אכילת החמץ. ובדרך כלל השתדל שישאר רק כזית חמץ לשריפה משום איסור "בל תשחית", וגם חשש שמא לא ישרף החמץ יפה.
- ב. סוף זמן אכילת חמץ בערב פסח, נפסק להלכה כדעת רבי יהודה שהוא עד ארבע שעות

לְסֵפֶר בְּצִיּוֹן

בעור חמץ בחדש ניסן
המיוחד

יש להתבונן, מדוע דוקא בחדש ניסן פורחת כל הבריאה פלה - הצמחים, הפרות, עשב הארץ וכל הבריאה?

חדש ניסן הוא ראש לחדשי השנה, ומתיחס אחר אברהם אבינו ע"ה אשר היה היהודי הראשון בעולם, בנו בכורו של ה' יתברך. ליעקב אבינו ע"ה היו שני בנים שהיו בכורות לאמם - ראובן מלאה ויוסף מרחל. ראובן כנגד חדש ניסן, כמו שכתוב [בראשית ל, יז]: "וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה",

מהבוקר, דהיינו שליש היום הראשון". ושעות אלו הן שעות זמניות, וכתב הרמב"ם ז"ל^א שמחלקים את שעות היום ל"ב חלקים, וכל חלק הוא שעה^ב.

ג. נחלקו ראשונים ואחרונים כיצד מחשבים שעות היום, דעת רבנו סעדיה גאון, הרמב"ם, רבנו יונה, המרדכי ועוד, שמחשבים מהנץ החמה ועד שקיעתה^ג. אך לדעת רבים מהפוסקים, כמהר"ל איסרלן בתרומת הדשן^ד, האליה רבה, הבית חדש^ה, המגן אברהם^ו, הפרי חדש^ז, רבנו חיים אבולעפיא^ח, הגאון החיד"א^ט ועוד, מחשבים מעלות השחר ועד צאת הכוכבים, וכן מנהג הספרדים, ומשום כך מקדימים סוף זמן איסור אכילת חמץ קרוב לשעה. ואף בני אשכנז לכתחילה טוב שיחמירו כן^פ.

ד. ביעור חמץ צריך להעשות עד תחילת שעה ששית, דהיינו שעה קודם חצות. ומנהג האשכנזים למנות השעות מהנץ-

ע. טור א"ח סימן תמג. שלחן ערוך תמג, א. עא. פירוש המשניות ברכות פ"א מ"ה. עב. בית יוסף סימן תלא [פסח בציון קלז]. עג. למקור השיטות ראה מנחת כהן מבוא השמש מאמר ב פ"ו. עד. סימן א. עה. סימן תלא סוף אות א. עו. נח, א. ותמג, ג. עז. תמג, א. עח. מקראי קודש, דקנ"ח ע"ב. עט. טוב עין סימן יח, לת. פ. [פסח בציון קלט].

והדודאים צומחים בעקר בימי חדש ניסן, ויוסף כנגד חדש תשרי, שהרי יצא מבית-האסורים ביום ראש השנה שהוא היום הראשון לחדש תשרי.

המהר"ל מפראג ע"ה [חידושי אגדות ר"ה פ"ק ד"ה ור' יהושע] מבאר, שחדש ניסן דבוק באצילות, ואין לך חדש שיכול האדם להתקרב בו לבורא יתברך כמו בחדש ניסן, שהוא חדש של נסים ונפלאות, ומטעם זה צותה התורה לבער את החמץ מן הבית בחדש זה, שהחמץ רומז לטמאה, ובבעורו מגביר האדם בעצמו את פח האמונה בה', ומבטל ומחליש את כחות הטמאה בעולם.

וכתב הרב "קב הישר" [פרק פט], שבימי חדש ניסן, כאשר עם ישראל עסוקים בבעור החמץ מן הבית בזריזות ובשמחה, כנגד זה שומר הקדוש-ברוך-הוא על עמו מכל הגוים הסובבים אותם.

הוספה מחל על הקדש בפסח

ב"ספר הסודות כתב, שבחג הפסח יש מצוה מיוחדת להוסיף מחל על הקדש, ולכן תקנו חכמים להמנע מאכילת חמץ כבר משעה ששית של יום ארבעה עשר בניסן. וככל שהאדם יקדים

לְסֵפֶר בְּצִיּוֹן

וַיִּמְנַע מֵאֲכִילַת חֶמֶץ וַיִּבְעַר
 אוֹתוֹ מִבֵּיתוֹ - יִגְבִּיר פֶּחַ
 הַקִּדְשָׁה בְּעֶצְמוֹ וַיִּסְלַק מִמֶּנּוּ
 וַיִּמְרְשׁוּתוֹ אֶת הַסֵּטֶרָא אַחֲרָא,
 שֶׁכֵּל הָעוֹנוֹת וְהַפְּגָעִים הַבְּאִים
 לְאָדָם בְּמִשְׁפַּחַת יְמוֹת הַשָּׁנָה
 בְּאִים מִכּוּחַ, וְהַזְמַן לְהַכְנִיעַ אֶת
 הַסֵּטֶרָא אַחֲרָא שְׂלֵא יוּכַל
 לְהִזְקֵק לְאָדָם הוּא בְּעָרְבַת חַג
 הַפֶּסַח עַל יְדֵי הוֹסְפָה מֵהַחֵל

החמה, ואנו הספרדים מסיימים השריפה שעה קודם חצות שהיא
 חמש שעות מעלות-השחר. ואף בני אשכנז לכתחילה טוב
 שיחמירו כן. ולכל הדעות ניתן לשרוף החמץ גם קודם זמן זה^{פא}.
 ה. מעיקר ההלכה ישנן שלש דרכים לבער את החמץ, כדברי
 חכמים במשנה^{פג}: שורפו, מפרר וזורר לרוח, או מטילו לים.
 והמנהג בכל תפוצות ישראל לבער החמץ בשריפה, וכן כתבו
 רבים מהפוסקים^{פד}, וכן נראה מדברי הזוהר הקדוש
 והמקובלים^{פע}.

פא. ראה שו"ע הרב תמג, ד. משנה ברורה תמג, ח [פסח בציון קמב]. פב. פסחים כא,
 א. פג. ראה שלחן ערוך תמה א, וברמ"א שם. מגן אברהם שם. פד. זוהר שופטים,
 דער"ה ע"א. תיקוני זוהר תיקון יג, דכ"ח ע"ב. וראה משנת חסידים מסכת ניסן פ"ב [פסח
 בציון קמב].

עַל הַקִּדְשׁ - הֵן בְּהַמְנוּעוֹת מֵהַחֶמֶץ וּבְעוֹרוֹ, וְהֵן בְּמִנְיַעַת מִמְּלֶאכֶה הָאֲסוּרָה בְּיוֹם-טוֹב. וּבְאֵר, שֵׁישׁ
 בְּהִנְהָגָה זוֹ סִגְלָה לְהַרְחֵבַת גְּבוּלוֹ מִן הַשָּׁמַיִם, שִׁיְהִיָּה בֵּיתוֹ נָאָה וּמְרוּחַ וּפְרִנְסָתוֹ מְצוּיָה בְּשִׁפְעוֹ, וְכֵן
 מְדוּרוֹ בְּגוֹן-עֵדוֹן יְהִיָּה גָדוֹל וּמְשֻׁבָּח יוֹתֵר, הַכֵּל לְפִי הוֹסְפָתוֹ מֵהַחֵל עַל הַקִּדְשׁ.

עוֹד דִּקְדָּק עַל הַפְּסוּקִים: "שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מִצַּת" [שמות יג, ח], "עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ
 בְּעָרְב" [שם יב, יח], שְׁלֹכְאוֹרָה אֵינוֹ מוּבָן מִדּוּעַ פְּתַבָּה הַתּוֹרָה אֶת מִנְיַן יְמֵי הַפֶּסַח וְאֶת הַתְּאֵרִיכִים
 בָּהֶם הוּא חֵל בְּחֹדֶשׁ נִסָּן, וְהֵלֵא כָּל יְלֵד יָדַע לְחַשֵּׁב שִׁבְעָה יָמִים מִיוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּחֹדֶשׁ נִסָּן. וּבְאֵר,
 שֵׁישׁ בְּזָה רְמָזוֹ לְשִׁמּוֹ שֶׁל הַקִּדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁהַתְּגָלָה לְמִשְׁפַּחַת רַבְּנוּ בְּסִנְיָה - שֵׁם אֱהִיָּה, שֶׁהוּא עוֹלָה
 בְּגִימְטְרִיָּא עֶשְׂרִים וְאַחַת, וְהוּא אֶחָד מִשִּׁבְעָה הַשְּׁמוֹת שְׂאִינִם נִמְחָקִים. וּבְהַזְכָּרַת חֲשׁוֹן זֶה מְלַמֶּדֵת
 הַתּוֹרָה, שֶׁבְּכָל שִׁבְעַת יְמֵי הַפֶּסַח מְאִיר הַשֵּׁם הַקִּדּוּשׁ הַנִּזְכָּר, וּבְזְמַן שֶׁהוּא מוֹתְגָלָה, כָּל הַחִיצוֹנִיִּים
 וְהַמְזִיקִים בּוֹרְחִים. עַד כָּאֵן דְּבָרָיו.

מְדַבְּרָיו אֵנוּ לְמַדִּים, כִּי בִימֵי חַג הַפֶּסַח מְצוּי בְּיַד הָאָדָם מִפְּתַח לְהִנְהָגָה הָעֲלִיוֹנָה עִמּוֹ בְּכָל יְמוֹת
 הַשָּׁנָה, אִם יִהְיֶה לוֹ מִפְּרִיעִים בְּעִבּוּדַת ה' וּבְעִנְיָנוּ הָאִישִׁיִּים - אִם לֹא!

שְׁלִשָּׁה מִיָּנִים בְּבִעוּר חֶמֶץ כְּנֶגֶד מַעֲשֵׂי הַמִּצְרִים

כְּתַב הַרְבַּ "כִּף הַחַיִּים" ז'ל [סימן תמה, א]: "שְׁלִשָּׁה מִיָּנִים בְּבִעוּר חֶמֶץ, כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ פְּרָעִנוֹת
 שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים הַמִּצְרִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם: **שׁוֹרְפוֹ** - כְּנֶגֶד מַה שֶּׁהָיוּ שׁוֹרְפִים בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּכוֹר
 שֶׁל אִשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר [דברים ד, ט]: "וַיּוֹצֵא אֶתְכֶם מִכּוּר הַבְּרָזֶל מִמִּצְרַיִם", וְכֹדָאִיתָא בְּפִרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 [פרק מתן]. **פּוֹרְרוֹ** - כְּנֶגֶד מַה שֶּׁהָיוּ חוֹנְקִים הַבְּנִים עַל הַמְּשֻׁבָּר, שֶׁנֶּאֱמַר [שמות א, טז]: "וַרְאִיתָן עַל הָאֲבָנִים,
 אִם בֵּן הוּא וְהִמָּתָן אֹתוֹ". **זוֹרְקוֹ לִים** - כְּנֶגֶד מַה שֶּׁזָּרְקוּ אֶת בְּנֵיהֶם לַיָּאֹר, שֶׁנֶּאֱמַר [שם, כב]: "כָּל הַבֵּן
 הַיֶּלֶד הַיָּאֲרָה תִּשְׁלִיכֵהוּ", כְּדִי שֶׁנֶּזְכָּר הַשְּׁעָבוּד וּנְשַׁבַּח לְבוֹרָא שֶׁהִצִּילָנוּ מִזֶּה. וְעוֹד יֵשׁ

לְסֵפֶר בְּצִיּוֹן

ו. יש לזוהר לשרוף החמץ לחלוטין עד שיעשה אפר. וכששורף כיכר לחם שלם, יזוהר לפררו לחתיכות קטנות כדי שישורף כולו, לפי שיש חילוקי דעות בפוסקים אם יצא ידי חובת ביעור כאשר החמץ נחרך מבחוץ אך בפנים הוא ראוי לאכילה. וכן היה מנהגו של מור אבי ז"ל^פ.

ז. נוהגים בימינו ששורפים את החמץ עם הסכך, הערבה והלולב מחג הסוכות, שהואיל ונעשתה בהם מצוה אחת, נעשה בהם מצוה נוספת^פ. ומנהג הקדמונים היה שאת הערבה שרפו עם החמץ, ואת הלולב שרפו בתנור בו אפו את מצות המצוה של הלילה, ואת הסכך באפיית לחם לשבת. וכן היה מנהג מור אבי ז"ל^פ.

ח. קודם ביעור החמץ שהוא מצוה מדברי חכמים, טוב לומר נוסח "לשם יחוד" המובא במחזורים^פ.

פה. ראה רמב"ם סומאט אוכלין פ"ח, ג. מאירי פסחים כא, א [פסח בציון קמה]. פו. מנהגי מהרי"ל הלכות ערב פסח, ג. שו"ת מהרש"ל סימן פז. פז. בן איש חי שנה ראשונה פרשת צו, כב. ועוד שם פרשת זאת הברכה, ח"א [פסח בציון קמו]. פח. לשון חכמים ח"א סימן מו [פסח בציון קמו].

לומר, שהם פנגד שלש קלפות: רוח סערה, ענן גדול, ואש מתלקחת [יחזקאל א, ז].
שורפו - פנגד "אש מתלקחת". פוררו וזרהו לרוח - פנגד "רוח סערה".
 זרקו לים - פנגד "ענן גדול", שהענן עולה מן הים. ורצונו לומר דבעור חמץ הוא רמז לבחינת בעור הקלפות, ונתנו לנו שלשה מיני בעור פנגד שלש בחינות הקלפות שיכנו לבערם, ויתקרב קץ הגאולה במהרה בימינו אמן".

שֵׁרַפַת חֲמֵץ פְּנֵגַד בְּעוֹר הַגָּאֹלָה

וראה להרב "פלי יקר" [ויקרא יג, מז] שפתיב: "והנה בנגעי בתים אמרו רבותינו זכרונם לברכה [ערכין טז, א] שבאים על צרות העין וכו', אבל בנגעי בגדים לא אמרו כלום. והקרוב אלי לומר, כי הם באים על גסות הרוח, כי דרך העולם להתפכד ביותר במלבושי פבוד, כי הן דרבי יוחנן קרי למאניה מכבדותיה [שבת קיג, א], וכמו שאמרו חז"ל [שם קיט, א], "לקדוש השם מכבד" [ישעיה נח, יג] - פבדהו בכסות נקיה. ועל-כן דין הבגד הנגוע בשרפה [ויקרא שם, נב], כי כל מתגאה נדון באש [ויקרא רבה ז, ט], כמבאר למעלה בפרשת צו [ג, ג] בפסוק: "הוא העלה על מוקדה" [שם, ב], כי כף טבע האש לעלות למעלה כמו זה העולה במעלה, ודין שרפת החמץ יוכיח. וטהרתו בכבוס מים [שם יג, נח], המורה על גדר הענוה שיורדין ממקום גבוה למקום נמוך [עיי' תענית ז, א]."

פסח בציון

סוד הביעור על פי קבלה

שקרא, דאינון ס"מ ונחש [שני עדי שקר שהם ס"מ והנחש], אי ייתון לאספדהא סהדותא דשקר על ישראל [אם יבואו להעיד עדות שקר על ישראל], דטעו בין ו' לז', דאינון אתוון ז"ו [שמעו בין שש לשבע, שהם אותיות "זו"],

רמז הביעור על דרך הקבלה, כתב בזוהר הקדוש [שופטים, דער"ה ע"א]: "פקודא בתר דא, לעשות לעד זומם כאשר זומם לעשות לאחיו, תרין סהדי

ט. לאחר שריפת החמץ, יש לבטל את החמץ בפיו ובליבו והיא מצוה מן התורה, שנאמר^{טז}: "אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם"^ז. וטוב לומר תחילה נוסח "לשם יחוד"

פס. שמות יב, טו. ז. מאירי פסחים ז, א. האגודה פסחים פ"א.

פְּסַחַת בְּצִיּוֹן

שש דאיהו אלף שתיתאה [שורפין בתחילת שש זהו האלף השישי].

ובגין דלא יפרישו בין שש דאיהו עמודא דאמצעייתא [וכדי שלא יפרישו בין שש שהוא עמוד האמצעי], ובין שבע דאיהו בת זוגיה [ובין שבע שהיא בת זוג], צריך לבער שאור וחמץ דאינון ערב־רב [צריך לבער את השאור והחמץ שהם הערב־רב], דלא יתחזיין בין שש דאיהו ו' [שלא יראו בין שש], ובין שבע דאיתמר בה [שם קיט, קסד]: "שבע ביום הללתיך". בגין דערב־רב אפרישו בין שש לשבע במתן תורה [משום שהערב־רב הפרישו בין שש לשבע במתן תורה], כמה דאת אמר [שמות לב, א]: "וירא העם כי בשש משה", ואוקמוהו בשש באילין שית שעתין עבדו ית עגלא [באלו השש שעות עשו את העגל], ואפרישו בין ו' ק"ק דאינון שש לשבע [והבדילו בין שש לשבע], הכי יפריש לון קודשא־ברוך הוא בין שש לשבע [כן יפריש אותם ה' בין האלף השישי לאלף השביעי]. עכ"ל הוזהר.

וכתב המקובל רבנו עמנואל חי ריקי ז"ל בספרו משנת חסידים [מסכת ניסן פ"ב]: "וכששורף החמץ ידע כי החמץ הוא סוד חסדי הדעת דקטנות, והשאור אשר באותיותיו רמוזים האלהים דקטנות, כאמור בתיבת ראש במקום אחר, הוא סוד הגבורות שבו שיש לקליפות אחיזה בהם. ובשורפו אותו יכוין לבער העשר כתרין דמסאבותא שהם בקליפות, ולהוציא צדק הקדושה מתוכם, ולהבה תלהט רשעים" [תהלים קו, יח]. עכ"ל.

והאי איהו [ישעיה מג, כא]: "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו", ולא יתייחד ו' עם ז' אלא בשריפת חמץ דבין ו' לו' [בין שעה שישית לשעה שביעית]. ואף על גב דמדאורייתא איהו עד סוף שית [ואף על פי שמהתורה מותר לאכול עד סוף שש], גזרו רבנן [פסחים יא, ב] אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחילת שש [גזרו חכמים שאוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחילת שש]. ואולפי מארי מתניתין [עין שם יב, ב] מסהרותא דשעתי דחמץ [ולמדו חכמים כן מן העדות של שעות החמץ], לסהרותא דבדיקות דסהדי דההוא דהרג את הנפש [לעדות של בדיקות העדים על אותו שהרג את הנפש, שצריכים גם כן שבע חקירות], וכולא מפורש במתניתין, ויקויים בהון [בס"מ ובנחש], ארי כפתגמא דחשיבו מצראי למידן וכו' [באותו דבר שביקשו המצרים לעשות לישראל], והאי איהו [דברים יט, יט]: "ועשיתם לו כאשר זמם". עכ"ל.

ובתיקוני הוזהר [תיקון יג, דכ"ח ע"ב] כתב: "הושע ה' את עמך את שארית ישראל" [ירמיה לא, ו], לקיים קרא [מיכה ז, טו]: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ורזא דמלה [קהלת א, ט]: "מה שהיה הוא שיהיה" [ראשי תיבות: משה], וביה - "ממכון שבתו השגוח" [תהלים לג, יד], בגין דאיהו דיוקנא דעמודא דאמצעייתא [שהוא צורת עמוד האמצעי]. בההוא זימנא אתקיים רזא דמתניתין דאמר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש [בעת ההיא יתקיים סוד המשנה (פסחים יא, ב): אוכלים כל ארבע, ותולין כל חמש], דהיינו אלף חמישאה [היינו האלף החמישי], ושורפין בתחילת

לְסֵפֶר בְּצִיּוֹן

בְּטוֹל הַחֲמִץ לְאַחַר בְּעוֹרוֹ

בְּסֵפֶר "יְשׁוּעוֹת מְשִׁיחוֹ" [הלך

שני, העיון הרביעי פ"ד]

כְּתַב לְבָאֵר אֶת עֵינֵי בְּטוֹל

הַחֲמִץ בְּלֵב וּבִפֶּה, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ:

"הִנֵּה גַם בְּטוֹל הַחֲמִץ הִיָּה רָמַז

לְבְּטוֹל עֲבוֹדַת מִצְרַיִם, וְעַל

פְּרָעָה מְלָךְ מִצְרַיִם שֶׁהָיָה לָהֶם

מְעוֹל וְחוּמָץ, וְאִם כֵּן מִצְוַת

הַפֶּסַח הוֹרְתָה עַל מִכַּת בְּכוֹרוֹת

וְהַשְּׁפַע הַאֲלֵקוּת, וּבְטוֹל הַחֲמִץ הוּא עַל

בְּטוֹל עֲבוֹדַת זָרָה מְבַיְנֵיהֶם וְעַל הַיְצִיָּאָה מִשְׁעֶבֶד מִצְרַיִם

וְגִלְוָתָם, וְלָכֵן חִיְבָה הַתּוֹרָה גַּם כֵּן עָלָיו פֶּרֶת". עַד פְּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

שבמחזוריים, ואחר כך יעמוד ויאמר נוסח הביטול: "כל חמירא דאיכא ברשותי, דחזיתיה ודלא חזיתיה, דביערתיה ודלא ביערתיה, לבטיל ולהוי הפקר כעפרא דארעא". ויחזור על כך שלש פעמים^{צא}.

י. איסור החמץ בפסח, הינו אחד האיסורים החמורים שבתורה. והגם שאינו אלא בעונש כרת, כבר כתבו כל המפרשים וחכמי הקבלה, כי התורה החמירה בו ביותר מכל איסורי אכילה, כיון שהוא רומז ליצר הרע, שהוא השאור שבעיסה^{צב}.

צא. לשון חכמים ח"א סימן מז [פסח בציון קמח]. צב. ראה אבודרהם סדר בדיקת חמץ. שו"ת הרדב"ז ח"ג סימן תקמו. תולעת יעקב סתרי חג המצות. ספר הליקוטים פרשת בא, קהלת פ"ד, תהלים פרק סח [פסח בציון קנ].

הוא על בטול עבודת זרה מביניהם ועל היציאה משעבוד מצרים וְגִלְוָתָם, וְלָכֵן חִיְבָה הַתּוֹרָה גַּם כֵּן עָלָיו פֶּרֶת". עַד פְּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

פֶּסַח בְּצִיּוֹן

חומרת החמץ על פי הקבלה

במעם ההרחקה מאיסור חמץ יותר משאר איסורי

התורה, ראה מה שכתבנו בספר פסח בציון

[עמוד קנ] ולחלן [מגיד, מצה זו שאנו אוכלים, עמוד שע].

ועל דרך הסוד, כתב הרב תולעת יעקב [סתרי חג

המצות]: "והנה האוכל חמץ בפסח, קוצץ

נטיעות הגן הקדוש, שגורם הסתלקות האור הבהיר

סוד מצה שמורה ולעורר החמץ הידוע שאור

שבעיסה. וזו היא כוונת הז"ל באומרים [זוהר ח"ב,

קפ"ב, ב] "אלהי מסכה לא תעשה לך" [שמות לד, יז],

וכתיב בתריה [שם, יח]: "את חג המצות תשמור",

מלמד שכל מי שאינו שומר את המצות ואוכל חמץ

כאלו עובד עבודה זרה, ולפיכך עשו בו הרחקה

יתירה יותר משאר איסורין שבתורה. ועוד יש רמז

אחר בביעור חמץ, והוא שעתידי הקב"ה לבער יצר

הרע מן העולם, בסוד [יהוקאל לו, כו]: "והסירוני לב

האבן משרכם" וגו', ודוגמא זו נצטוינו לבער החמץ". עכ"ל.

ובספר הליקוטים [פרשת בא] כתב: "דרש הרב חיים

ויטאל זלה"ה, ענין רמז חמץ בפסח, רומז

לעתידי שיתבטל החמץ שרומז ליצר הרע, והשאור

ירמוז לאותיות רא"ש שעולה אלהים כזה, הרי

אחורים של אלהים כזה, א' אל"ה אלה"י

אלה"ם, הרי ר', והכולל הרי א' של אלהים. ואלהים

דיודי"ן בנימטריא ש', הרי רא"ש, בסוד [שמואל ב טו,

לב]: "ויהי דוד בא עד הראש" וכו', וכמא"ל ראש

לשבעים אומות הנקראות חמץ.

ומחלוקת ביטולו באיזה עת, הם סוד קיצי המשיח

יבוא ויתבטל. יש קץ באור לארבעה

עשר, ויש קץ לארבע שעות, ויש קץ בחמש שעות

תולה בספק, ובשש שעות בתחילת שש בכרת, ומשם

לא יעבור, כי הוא של תורה, והראשונים מדברי

לְסֵפֶר בְּצִיּוֹן

הַקְּפָדָה יִתְּרָה בְּמֵאכְלֵי חֵג
הַפֶּסַח

גַּלְתָּ כּוֹתֶרֶת פְּרִישׁוֹתַי
וְחִסִּידוֹתַי שֶׁל מוֹר
אָבִי ז"ל בָּאָה לְיַדִּי בְּטוֹי
בְּמַעֲשָׂיו וּבִהֲנֵהְגוֹתָיו בְּחֵג

הַפֶּסַח, כִּי לְבַד מִפְּרוֹת וַיִּרְקוֹת לֹא הִכְנִיס לְבֵיתוֹ מֵאוֹמָה מִן הַשּׁוּק, וְאֵת הַיֵּתֶר עָשָׂה בְּמוֹ יְדִיו. אֵת
הַיֵּין עָשָׂה לְפֶסַח וְלָכֵל הַשְּׁנָה מְעַנְבִּים שֶׁקָּנָה בְּשׁוּק בְּצֵאת חֵג שְׁמֵחַת-תּוֹרָה, לְלֹא שׁוּם תְּעַרְבֵת סֶפֶר,
וְסַנְנֵן לְתוֹף בְּקַבּוּקִים חֲדָשִׁים אֲשֶׁר הִכְשִׁירָם בְּעָרוֹי, דִּהְיֵנוּ שְׁמֵלֶאֱם בְּמִים צוֹנְנִים עַל גְּדוֹתֵיהֶם וְשָׁהוּ

פֶּסַח בְּצִיּוֹן

דבר אחר ממיני העצים, ומהו השירטון, והיך נבנית רומי עליו תוך הים על השירטון שהעלה הקנה. **אמנם** דע, כי על ידי חטא אדם הראשון תבין זה הענין. והוא, כי עיקר חטא אדם הראשון היה שרצה להקריב אליו כל תערובת חמץ ערב רב ושבעים אומות, ודוגמת זה היה גם כן חטא משה רבנו ע"ה בהקריבו ערב רב, והם השחיתו התעיבו עול בעשותם העגל. ועדיין אנו כגלות הארוך הזה, כי לא יבוא גואל ויגאלנו עד שנטהר ונתברר מהם. **וגם** בזה היה חטא שלמה המלך ע"ה, ברצותו להקריב גרים. ואז תבואנה שתיים נשים זונות, ולא מקדמת דנא בימי יהושע בשלוח שנים אנשים המרגלים חָרַשׁ לאמור, ונמתקו להיות זכרים, והנקבות דינם יותר קשה לבוא לידי מיתוק, ובאו בימי שלמה. ובהיות שנשא את בת פרעה, ונתבטל התמיד של שחר עד ד' שעות, ובאת אימו ויסרה אותו, אז בזה החטא ירד גבריאל ונעץ זה הקנה בים". עכ"ל.

סופרים (הגה: "בתחילת שש", טעות סופר, וצריך לומר בסוף שש, כי אז הוא מדאורייתא. וגם זה אינו מובן, כי בסוף שש הוא הכנסת לאלף שביעי, והיכן ימות המשיח) ולכן בכרת, כי בשביעי לא ישאר קליפה בעולם, כי הפרה הלכנה ובושה החמה [ישעיה כד, כג]. עכ"ד.

עוד כתב בספר הליקוטים [קהלת פרק ד]: "וסיבת הנפל, הוא תלוי באותה מיתה שנתחייב בה, והוא, אם נתחייב מצד אכילת חלב ודם, או חמץ בפסח, וכיוצא בשאר מאכלות אסורות, נעשים נפלים מצד תאות אכילה. ואם מצד עשיית מלאכה בשבת, נעשים נפלים מצד מלאכה יתירה".

עוד כתב שם [תהלים סח]: "כי בשעה שנשא שלמה את בת פרעה, ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועלה עליה שירטון ועליו נבנה כרך גדול של רומי. זה המאמר על דרך הפשט כולו מקשה, כי למה היה זה על ידי גבריאל מלאך קדוש, ולמה נעץ קנה ולא

לְסֵפֶר בְּצִיּוֹן

הם שורש ויסוד לכל ימי השנה, ובו נכנעים שאור וחמץ, הם היצירה הרע אשר הוא השטן וגונדא דיליה, ועל ידי השבתתו מן העולם יהיה כל השנה שקט ושאנן.²

צג. זוהר רעיא מהימנא כי תצא, דרפ"ב ע"ב. וזוהר תצוה, דקפ"ב ע"א. פנחס, דרנ"א ע"ב. פרשת בא, ד"מ ע"א. אור החמה ח"ג, דק"ך ע"ד. ועוד שם ח"ב, דמ"ט ע"ג. חמדת ימים ח"ג הלכות פסח פ"ב, ד"ט ע"א. משנת חסידים מסכת ניסן פ"ג ופ"ד. דבש לפי מערכת ח, ח"י. דברים אחדים דרוש י, לשבת הגדול. לב דוד פ"ל. יסוד ושורש העבודה שער ט, שער הצאן, פ"ז. נהר שלום להרש"ש, דל"ב ע"ב. פלא יועץ מערכת חמץ. וראה עוד לרבנו חיים פלאג"י ז"ל במועד לכל חי סימן ב, ד. ובספרו פני חיים חלק יפה, פרשת טהרות [פסח בציון גנב].

בתוכם עשרים וארבע שעות רצופות ואחר-כך שפף המים, ועשה כן עוד פעמים נראה שלחן ערוך או"ח תנא, כא. ובמשנה ברורה שם, קנ. ובבן איש חי ש"א צו, יז. כמו כן יבש בעצמו ענבים מצמוקים מעט שהפכו לצמוקים בטבעיות, ושלשה

ימים קדם הפסח השנה אותם במים וסחטם, ומהם שתה ארבע פוסות בליל הסדר.

את החרטת עשו מענבים טריים נראה להלן עמוד סא, וכן שמן זית עשה במו ידיו מזיתים שקנה בשוק בחדש כסלו. וכן, בעצומו של החרף, הכשיר את ביתו מחמץ, וישב וטרח בכתישת הזיתים, חממם באש, פתשם והוציא את הפסלת, והיה מכון בסודם של דברים עד שהוציא בקבוק אחד של שמן שלקחו בשמחה והצניעו, ממנו השתמשו כל ימי הפסח. ברכה היתה משתלחת בשמן, ופעם השתמשו כל בני הבית כל ימי החג במשף שלש שנים בבקבוק אחד של שמן. לא הכניס לבית שום מזון מתעש, לא סכר, לא תה, ולא קפה. קדוש יאמר לו.

חמרת החטא בליל הסדר

הגאון חיד"א בהגדה של פסח "שמחת הרגל" [בפרוש "רשע מה הוא אומר"] הביא מעשה שהיה עם המהרר"ח תלמיד האר"י הקדוש, שפעם בא אליו איזה אדם וספר לו, שבלייל הסדר כשהיה צריך להביא איזה דבר מצרכי הסדר מן הגג, עלה על הסלם ונפל ונטלע, כלומר נעשה צולע, שיצאה ירכו ממקומה, ושאל מדוע עשה לו ה' ככה, הלא ליל שמורים הוא לכל בני ישראל לדורותם? **השיב** לו המהרר"ח בשאלה: שמא עשית איזו עברה באתו לילה? אמר היהודי: אכן עשיתי עברה. אמר לו המהרר"ח: אם כן - הענין מבאר, שהרי ליל שמורים נאמר רק על מי שזוהר מעשית

פסח בציון

מחמץ ושאר בכל שהוא [בעלי הפסח, בזמן ששולט עליהם ליל שימורים, כולם צריכים להיות שמורים מחמץ ושאר ככל שהוא], וכל מאכלים ומשקים (ס"א: מאני דפסחא) כולוהו נטורין [וכל המאכלים והמשקים - כולם שמורים], ומאן דנטיר לון מחמץ ושאר, גופיה איהו

חובת ההבדלות מחמץ בפסח

ידועים ומפורסמים דברי זוהר הקדוש [רעיא מהימנא כי תצא, דרפ"ב ע"ב] שכתב: "רעיא מהימנא, מארי דפסחא בזימנא דשליט עליהו ליל שימורים, כולוהו צריכים למהוי שמורים ונטורים

לְסֵפֶר בְּצִיּוֹן

עֲבָרָה בְּאוֹתוֹ לִילָה, וְכֵן אָמְרוּ
בְּגִמְרָא [שבת קנו, ב] שִׁישְׁרָאֵל
מִצְוִיִּים מֵעַל הַמְּזֶל, אֶף כֹּל זֶה
דְּיָקָא פְּאָשֶׁר הֵם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ
שֶׁל מְקוֹם, אֲבָל אִם אֵין עוֹשִׂים
רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם - הַמְּזֶל הוּא
שִׁשְׁוֹלֵט בָּהֶם, וְהֵם יוֹרְדִים
מִטָּה מִטָּה [עין ספרי דברים
פיסקא שה ועוד].

יב. אף על פי שבכל מקום אין לאדם לפרוש מהציבור ולנהוג ברבים חומרות שאחרים אינם מחמירים בהן, משום איסור "לא תתגודדו" ואיסור יהורא, מכל מקום בענייני הפסח הסכימו האחרונים שרשאי כל יחיד ויחיד להחמיר על עצמו, גם כאשר אחרים אינם נוהגים באותן חומרות, ובלבד שיש להן יסוד בהלכה יז.

יג. "מכירת חמץ" נהוגה בישראל מדורי דורות עוד מתקופת המשנה. וכל שיש ברשותו חמץ, ואינו יכול לאוכלו קודם הפסח, וכן אם יש ברשותו כמות גדולה או יקרה של מוצרי

צד. מועד לכל חי ב, יז [פסח בציון קס].

פֶּסַח בְּצִיּוֹן

עליהו, והיא נקראת שימורים שממתנת ליחור. חמץ ושאר פלוני ופלונית בכל שהוא, אפילו בענין קל לא יתדבקו בהני מאכלים, ויש לפרוש ממאכלות אסורות, ומשקין לפרוש מיון נסך, גופיה איהו נמיר מעונש ומהחיצוניים, ונשמתיא ממלאכי חבלה ומגהינם, לא יגורך רע להחמיאו.

ובל זר לא יאכל קודש שאינו נהנה אלא מן האיסור, וכיון שמתקדש האדם במאכלו ומשקרו, הוא עובר ממנו מפני שמת ברעב, וכיון שנמשך עליו סוד קודש הקדשים שהוא מבינה, אין הקליפות מתקרבות שם. עכ"ל.

הרי לנו כמה גדולה החובה ורבה המעלה להישמר מאכילת חמץ ושאר.

חומר עוון אכילת חמץ

ובזוהר פרשת תצוה [דקפ"ב ע"א] כתב: "כתיב 'אלהי מסכה לא תעשה לך' [שמות לד,

נמיר מיצרהרע לתתא, ונשמתיא לעילא, ואיתמר ביה [תהלים ה, ה]: "לא יגורך רע" [ומי ששומרם מחמץ ושאר, גופו שמור מיצרהרע למטה, ונשמתיא עולה, וכו' נאמר: לא יגורך רע], בגין דהא אתעביד גופיה קודש, ונשמתיא קודש קדשים [משום שהרי גופו נעשה קודש, ונשמתיא קודש קדשים], ואיתמר ביצרהרע [ויקרא כב, י]: "וכל זר לא יאכל קדש", "והזר הקרב יומת" [במדבר א, כא].

פסח דרועא ימינא דאברהם, כסף מזוקק, מאן דערב ביה עופרת משקר ליה, הכי מאן דערב חמץ או שאור כל שהוא במצה, כאילו משקר חותמא דמלכא. והכי מאן דערב במיפה דיליה שום תערובת (במחשבה על אשה אחרת), כאילו משקר חותמא דמלכא, דדא בדא תליא [מי שעירב בו עופרת, משקר אותו. כך מי שעירב חמץ או שאור כל שהוא במצה, כאילו משקר בחותם המלך. וכך מי שעירב במיפה שלו שום תערובת, כאילו משקר את חותם המלך. זה בזה תלוי]. ע"כ.

ובתב רבנו משה קורדובירו ז"ל בספר אור החמה [ח"ג, דק"ב ע"ד]: "בוימנא דשליט עליהו ליל שימורים, שהיא השכינה שמתפשטת למטה ושליט

פסח בציון

דריחא דמותא אית תמן [משום שריח של מוות יש שם], חמץ - דכר, מחמצת - נוקבא [חמץ - זכר, מחמצת - נקבה], "רגל'ה יורדות מוות" [משלי ה, ה], ברישא וסיפא דתיבה תשכח לה [בראש ובסוף התיבה תמצא אותיות מ"ת], ובגין דא מאן דאכיל חמץ בפסח, איהי אקדימת ליה מותא, ולינדע דמית הוא בעלמא דין ובעלמא דאתי [ומשום זה, מי שאוכל חמץ בפסח, הוא מקדים לעצמו את המוות, ושדע שהוא מת בעולם־הזה ובעולם־הבא], דכתיב [שמות יב, יט]: "ונכרתה הנפש ההיא". מצה - אמאי (ס"א: אתקריאת מצה) [מצה - מדוע נקראת כך], אלא הכי תנינן, שד"י בגין דאמר לעולמו די, דיאמר לצרותינו די. אוף הכי מצה, בגין דקא משדד ומברחת לכל סטריין בישין ועביד קטמה בהו, כגוונא דשד"י דמוזוה דמבריה לשרים ומזיקים דתרעא, אוף הכי איהי מברחת לון מכל משכני קדושה, ועביד מריבה וקטמה בהו, כמה דאת אמר [שם ז, ז]: "מסה ומריבה", על דא כתיב: "מצה". והא "מסה" בסמ"ך איהו, אלא תרגומו דמסה איהו מצותא" [בך שנינו, שדי - משום שאמר לעולמו די, שיאמר לצרותינו די. אף כך מצה, משום שהיא משדדת ומברחה לכל צדדים רעים ועושה קטמה ביניהם, כדוגמת שם שד"י שבמוזוה - שמבריה לשרים ומזיקים שבשער - אף כך היא מברחה אותם מכל משכני הקדושה, ועושה מריבה וקטמות בהם, כמו שנאמר: "מסה ומריבה". ועל זה כתוב "מצה", והרי "מסה" נכתבה באות סמ"ך? אלא תרגום של מסה הוא מצותא].

שכר השומר עצמו מחמץ בפסח

ובזוהר הקדוש [בא ד"מ, ע"א] כתב: "ישראל קדישין נטרין איגון יומין דעאלו תחות גדפוי דשכינתא, ונטרין ההוא נהמא דאתיא מסטרהא

[י], וכתיב בתריה "את חג המצות תשמור" [שם, יח], מאי (עביד) האי לגבי האי [מה עושה זה אצל זה]? אלא הכי אוקמוה, מאן דאכיל חמץ בפסח (כאילו עביד עבודה זרה למפלח לגרמיה, דהא רוא הכי הוא דחמץ בפסח) כמאן דפלח לעבודה זרה איהו [אלא כך פירשהו: מי שאוכל חמץ בפסח, כאילו עובד כוכבים ומזלות לעבד לה, שכן הסוד כך הוא: שחמץ בפסח, כמו שעובד לכוכבים ומזלות הוא]. תא חזי, כד נפקו ישראל ממצרים נפקו מרשו דילחון, מרשו אחרא, מההוא רשו דאיקרי חמץ נהמא בישא, ועל דא איקרי עבודה זרה הכי, ודא איהו רוא דיצר הרע, פולחנא נוכראה דאיקרי אוף הכי שאור [בא וראה, כאשר יצאו ישראל ממצרים, יצאו מרשות שלהם, מרשות אחרת, מהרשות ההיא שנקראת חמץ, לחם רע. ועל זה נקראים כוכבים ומזלות כך, וזהו סוד של יצר הרע, עבודה זרה, שנקראת גם כן - שאור], ודא איהו יצר הרע, דהכי איהו יצר הרע כבר נש כחמיר בעיסה, עאל במעווי דבר נש זעיר זעיר, ולבתר אסגי ביה עד דכל גופא אתערב בהדיה, ודא איהו עבודה זרה [וזהו יצר הרע, שכך הוא יצר הרע בן אדם כשאור שבעיסה, שנכנס במעווי של אדם מעט מעט, ולבסוף מתרכב בו עד שכל הגוף מעורב בו. וזהו כוכבים ומזלות], ועל דא כתיב [תהלים פא, י]: "לא יהיה בך אל זר", אל זר ודאי". עכ"ל.

ובזוהר בפרשת פנחס [דרנ"א ע"ב] כתב: "אמר ליה אבא: והא כתיב [דברים טז, ג]: "לא תאכל עליו חמץ". אמר ליה: אסגי תבין יתירין ליקרא לקרבנא [הרבה תיבות יתירות לכבודו של הקרבן], אבל בקדמיתא בבקשה: "לא יאכל" [אבל בתחילה בבקשה - לא יאכל], אבל לבתר באזהרה: "לא תאכלו" [אבל לבסוף באזהרה: לא תאכלו], דהוא קשיא מתרווייהו [שהוא קשה משניהם]. "מחמצת", מאי טעמא, בגין

פסח בציון

החומרות שמחמירים המחמירים, יועיל לנפשו מאוד כל השנה". עכ"ל.

והנאון החיד"א ז"ל בספרו דבש לפי [מערכת ה, ח"י] כתב: "הנזהר בפסח מחמץ בכל שהוא, מובטח לו שלא יחטא כל השנה, כן כתבו גורי האר"י זצ"ל. וזה רמז "ושמרתם את המצות" וקרי ושמרתם את המצוות, כמו שאמרו רבותינו ז"ל [מכילתא בא פרשה ט], ורמז שאם שמרתם את המצות שמירה מעליא כהלכות הפסח, אז תהיו בטוחים, ושמרתם את המצוות לבלתי תחטאו".

ובן בספרו דברים אחדים [דרוש י, לשבת הגדול] כתב על פסוק [ויקרא ה, לג] "ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאות ימי מילואכם", וז"ל: "ימי חיי האדם זכה, הם ימי המילואים לתקן את נפשו, שאם היינו מתעוררים בשבעת ימי הפסח הם עזר גדול, וכמו שכתב בזוהר שהמצה מיכלא דאסוותא, ושבעת ימים יספיקו להצילו כל השנה, כמו שאמרו (בשם) האר"י זצ"ל כי הנזהר מנגדוד איסור חמץ מובטח לו שלא יחטא כל השנה, בעבור שבעת ימי הפסח ימלא את ידכם שתהיו ראויים לעבוד את השם". ועיין גם בספרו לב דוד [פרק ל].

ובספר יסוד ושורש העבודה [שער הצאן פ"ז] לאחר שהעתיק דברי הזוהר שהבאנו לעיל, כתב: "גם האר"י ז"ל מזהיר מאוד על זהירות משהו בחמץ בפסח, וכתב שיחמיר האדם בכל החומרות של כל הפוסקים, ומי שזהיר ממהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה". עכ"ל.

וכתב רבנו הרש"ש ז"ל בספרו נהר שלום [דל"ב ע"ב]: "פסח וימים אלו, הם שורש לכל ימות השנה, ובדרך שהולך בהם, בה מוליכים אותו כל ימות השנה". עכ"ל.

[וישראל הקדושים שומרים אותם ימים שנכנסו תחת כנפי השכינה, ושומרים אותו לחם שבא מצידה], ועל דא כתיב [שמות כג, טו]: "את חג המצות תשמור" וגו', וכתוב [שם יב, יז]: "ושמרתם את המצות", מהו "ושמרתם את המצות", כמה דאת אמר [שם יט, ה]: "ושמרתם את בריתי". ע"כ.

ורבנו אברהם גלאנטי ז"ל, תלמיד רבנו הרמ"ק ורבנו האר"י ז"ל, כתב בספר אור החמה [ח"ב, דמ"ט ע"ג]: "בתקדמה אחת הנוכרת ברעיא מהימנא סוף פרשת כי תצא, והוא שכל מי שישמור עצמו מכל מיני חימוץ במאכליו ובמשותיו כימי הפסח, ומדקדק בענין זה הרבה מאוד, מובטח לו שלא יחטא כל השנה כולה. ואפשר שזהו שרמזו כאן דקאמר "ושמרתם את המצות" כמה דאת אמר "ושמרתם את בריתי", כלומר בומן שתשמרו את המצות בעצם מכל חימוץ, אז "ושמרתם את בריתי", שלא תבואו לידי חטא ולא לידי עבירה שתטמא אות ברית, חס ושלום". עכ"ל.

ובספר חמדת ימים [ח"ג הלכות פסח פ"ב, ד"ט ע"א] כתב: "וביותר בעסקי חג הפסח, כי כל הזהיר ומחמיר עליו ביותר, הרי זה משובח וניקה מפשע רב, ואת הצפוני ירחיק מעליו, כאשר קיבלנו מפי גבורת אור המופלא האר"י זלה"ה, כי כל האיש השומר פסח כהלכתו על קל על חמור, שהחמירו בו המחמירים לא יעדר דבר, ימצא עזר כנגדו ואין שלטון שאור שבעיסה ירתחנו וחדל לעשות הפשע". עכ"ל.

ומצאתי שהמקובל רבנו שלום בוגלו ז"ל העתיק דבריו בספרו מקדש מלך [כי תצא רפ"ב].

והמקובל הרב עמנואל חי ריקי ז"ל בספרו משנת חסידים [מסכת ניסן פרק גיד] כתב: "והשומר פסח מחמץ כהלכתו, ויחמיר בו בכל

פסח בציון

בספר הזוהר בפרשת אמור [דק"ב ע"ב], כששאל לו למה לא נצטוונו כל ימות השנה על איסור חמץ והשאור". עכ"ל.

והרב בני יששכר [מאמרי חודש ניסן מאמר ד, טויל בפרדס דרוש ו] כתב: "והנה ככה תרמוז המצוה הזאת בכל שנה ושנה, והיא בחינה שרשית לכל השנה לבער המידות רעות ולבחור בטוב, הכל בשפיטת הדעת בצדק. דבר גדול דיבר לנו מרן האר"י ז"ל, הנוהר ממשוהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה, המשכיל על דבר יבין הדבר לאשורו על פי הנ"ל. ובעל ההפלאה ז"ל [בספר פנים יפות פרשת בא] אסמכה אקרא "ושמרת את החוקה הזאת למועדה" [שמות יג, י], כשתשמור את החוקה הזאת בזמנה מימים ימימה, יהיה לך שמירה כל השנה, היינו כענין "מים תהיה גאולתו" [ויקרא כה, כט], וכענין "תשב הנערה איתנו ימים" [בראשית כד, נה], היינו סביבות הגלגל שנה שלימה". עכ"ל.

ועיין בשו"ת חתם סופר [ח"ה בהשמטות סימן קצו] שכתב: "הנה החמץ חיובו כרת, והנוהר ממשוהו נמלט מכל חטא ועוון כל השנה כולה". וכתב בספר ליקוטי אמרי אל [עמוד לג]: "כתב הרב באר היטב [תמו, א] בשם רבנו האר"י ז"ל כי זוהר בפסח בחמץ במשוהו מובטח לו שלא יחטא כל השנה כולה. וזה שאמר: "ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה", לשנה האחרת, והיה לכם למשמרת מן החטא, עד ארבעה עשר לחודש לשנה הבאה". עכ"ל.

והנה איתא בתלמוד [גיטין ז, א]: "אמר רבי אבהו לעולם אל ישיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו,

ורבנו אליעזר פאפו ז"ל בספרו אלף המגן [משפטים לה, יח], ובספרו הנודע פלא יועץ [מערכת חמץ], כתב: "ולכן כתבו גורי האר"י ז"ל שהזהיר מאוד באיסור חמץ, והמחמיר על עצמו בחומרות יתירות, מובטח לו שלא יחטא כל השנה. כי מאחר שביער את רוח הטומאה מכל וכל ולא נתן מקום שתשלוט בו הסמ"א, איזה הדרך יוכל לשלוט בו להחטיו". ועיין בבאר היטב [תמו, א], ובערוך השלחן [שם, ו], ולרבנו חיים פלאג'י ז"ל במועד לכל חי [סימן ב, ה], ובספרו פני חיים [חלק יפה, פרשת טהרות].

והנה בספרי רבנו האר"י ז"ל עצמו לא נזכר דבר זה בפירושו, לא בשער הכוונות ולא בספר פרי עץ חיים, ולא בשאר ספרי מהרח"ו ז"ל. גם נאמן ביתו הגאון החיד"א ז"ל דקדק בלשונו וכתב כן בשם "גורי" האר"י ולא בשם האר"י עצמו. וכן שר חכמת הקבלה עטרת ראשנו הרש"ש זיע"א לא הזכיר מהבטחה זו מאומה, אלא רמז בדבריו שבדרך שהולך בהם מוליכים אותו כל השנה. ובכף החיים [תמו, ב] כתב על דברי הבאר היטב הנ"ל: "וכעת לא מצאתי כתוב כן בכתבי האר"י ז"ל אשר בדינו, כי אם בספר משנת חסידים [הנוצר לעיל]".

ויש אולי מעט רמז לדברים אלה בשם רבנו האר"י ז"ל, כפי שכתב בשער הכוונות [דפ"א ע"ד]: "כל כוונת ליל פסח הוא בבחינת רחל ולא בלאה, לפי שלאה מתבטלת בפסח ונכנסת בפנים כדי שלא ינקו החיצוניים ממנה. והנה כיון שנעשה השימור הזה בשבעת ימי הפסח ונתבטלה אחיות החיצוניים בלאה, היא נשמרת מאליה מכאן ואילך כל ימות השנה, ואין חשש בעומדה בחוץ כנודע, ולכן לא נצטוונו על אכילת חמץ או שאור אלא בשבעת ימי הפסח. וזו היא התשובה שהשיבו רשב"י לרבי אלעזר בנו

לְסֵפֶר בְּצִיּוֹן

לאחר מכן יאמר:

מצה שמורה

מזר אבי ע"ה היה נוהג לטפל בעצמו בכל עניני המצה - מזריעת החטים ועד האפייה והאכילה בליל הסדר. תחלה היה זורע את החטים בחדש מרחשון, וזכורני מעשה, שפאשר הייתי בגיל ארבע לערך, היה נותן בידי כמה גרגירי חטה, והיה תחלה חורש

כָּל-חֲמִירָא דְאִיפָא בְרִשׁוּתֵי. דְחִזִּיתִיה וּדְלָא חִזִּיתִיה. דְּבַעֲרֵתָהּ וּדְלָא בַעֲרֵתָהּ. לְבַטִּיל וְלֵהוּי הַפֶּקֶר כַּעֲפָרָא דְאַרְעָא:

יחזור על נוסח זה שלש פעמים. ויש אומרים שרק בפעם השלישית יאמר: "הפקר".

צריך להבין את נוסח הביטול ומה ענינו, ואם אינו מבין ארמית - יאמר אותו בשפה המובנת לו. בלשון הקודש יאמר:

כָּל-חֲמִיץ וְשָׂאֵר שֵׁישׁ בְּרִשׁוּתֵי, שְׂרָאִיתִיו וְשָׂלָא רְאִיתִיו, שְׂבַעֲרֵתִיו וְשָׂלָא בַעֲרֵתִיו, יִתְבַטֵּל וְיִהְיֶה הַפֶּקֶר כַּעֲפָר הָאָרֶץ.

לאחר הביטול של יום י"ד יאמר בקשה זו [לשון חכמים ח"א סימן מח]:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה יְיָנוּ וְאַלְהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁתְּרָחֵם עָלֵינוּ. וְתִשְׁמְרֵנוּ וְתִצְלַלְנוּ מֵאֲסוּר חֲמִץ אֲפֵלוּ מִכָּל-שְׂוֵאָה, שְׂנֵהּ זוּ וְכָל-שְׂנֵהּ וְשְׂנֵהּ, כָּל-יְמֵי חַיֵּינוּ. וְכֵשֶׁם שְׂבַעֲרֵנוּ הַחֲמִץ מִרִשׁוּתֵנוּ הַיּוֹם הַזֶּה, כֵּן תִּזְכְּנוּ וְתִסְיַעְנוּ וְתַעֲזְרֵנוּ וְתִאֲמַצְנוּ לְבַעַר הַיֵּצֵר הָרָע מִקִּרְבֵּנוּ: אֲנָּא יְהוָה יְיָנוּ, הַפְּרֵד נָא מֵעָלֵינוּ צַד הָרָע שְׂבִיִצֵּר הָרָע. וְתִזְכְּנוּ וְתִלַּבְּנוּ בְּכַח הַיֵּצֵר הַטּוֹב. וְתִזְכְּנוּ לְזַכֵּךְ נַפְשֵׁנוּ וְלְהַאֲרִי בָּהּ וְלְהוֹסִיף בָּהּ כֹּחַ וְהַאֲרָה גְדוּלָּה. וְלְהַתְקַשֵּׁר לְמַעֲלָה בְּקִדְשָׁהּ עָלְיוֹנָה. וְתַמִּיד תִּשְׁרָה וְתַחוּל עָלֵינוּ קִדְשָׁהּ הָעָלְיוֹנָה:

קִדְשֵׁנוּ בְּמִצּוֹתֶיךָ. תֵּן חֻלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ. שְׂבַעֲנוּ מִטּוֹבָה. שְׂמַח נַפְשֵׁנוּ בִישׁוּעָתֶךָ. וְטַהַר לִבֵּנוּ לְעִבְדֶּךָ בְּאַמֶּת. וְתַעֲזְרֵנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ. וְתַמְלֵא מִשְׂאֵלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה לְעִבּוֹדְתֶךָ, אָמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן. יְהִי לְרְצוֹן אִמְרֵי פִי וְהַגִּיזוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ, יְהוָה יְיָנוּ צוּרֵי וְגֹאֲלֵי:

דינים ומנהגים באפיית מצות מצוה

א. שלש מצות ליל הסדר, צריך שתהיינה "מצה שמורה", דהיינו ששמרן לשם מצה ונזהר לבלתי יחמיצו^צ. ומצינו שלש דעות מאימתי יש לשומרן: א) לדעת הרי"ף^צ והרמב"ם^צ, לכתחילה יש לשומרן משעת קצירת החיטים. ב) לדעת הרא"ש^צ ז"ל^ק, די בשימור הקמח משעת

צז. פסחים מ, א. צח. פסחים ל"ד, א בדפי הרי"ף. צט. חמץ ומצה פ"ה, ט. ק. פסחים פ"ב סימן כו.

לְסֵפֶר בְּצִיּוֹן

סְגָלָה נִבְלָאָה לְעָרֵב פֶּסַח

הועתקה מכתבי הקודש של המקובל רבינו שמשון מגיד מאוסטרופוליא ז"ל הי"ד (השם יקום דמו).

בסגולה זו יש סוד גדול ונורא, וכתב שם שכל מי שמעיין הסוד הנפלא והנורא הזה על מכוננו, אפילו פעם אחת בשנה, ובפרט בערב פסח, מובטח לו שינצל באותה שנה מכל מכשול וממיתה משונה, ושום אדם לא ימשול בו, וכל אויביו יפלו תחתיו, והוא על במותימו ידרוך, ובכל אשר יפנה יצליח ובכל עסקיו ירויח, עד ביאת הגואל, אמן סלה.

ומור אבי ז"ל היה נוהג, מיד בסיום שריפת החמץ, אחר אמירת "כל חמירא" והתפילה שלאחריה, לכנס את כל בני הבית ללמוד סדר פירוש העשר מכות לרבנו שמשון מאוסטרופוליא ז"ל, מתחילתו ועד סופו.

ודע, שבזמן קריאת פירוש קדוש זה, אין להוציא את שמות המלאכים הקדושים המוזכרים בו בפירוש, אלא יש לומר "מלאך הנקרא כ"ך" ומלאך הנקרא "כך", ובשעה שאומר כן יחשוב על השם שנכתב בספר, אך לא יוציא מפי.

שלום לרבני ארץ, גודרי גדר ועומדים בפרץ, יצילם ה' מכליון וחרץ, כולם קדושים אשר המה בארץ, כל חד לפום חורפיה מקשה ומתרץ, אמן סלה, בתכלית הענין מה שכתב האר"י ז"ל בקונטרס שלו הנקרא פלאות רבות בשער הנקרא יציאת מצרים, פרק ג' דף מ"ב ע"א וזה לשונו:

הַיְהִי כְּבָר הַיְהוָה שֶׁפָּרְעָה נִלְקָה בְּמִצְרַיִם בְּעֵשֶׂר מִכּוֹת אֵלוֹ עַל יְדֵי שְׁלִשָׁה אֲלָפִים וּמֵאֵתָיִם וּשְׂמוֹנִים מֵלֶאכֶי חֲבָלָה, הַמְּמַנִּים בְּשִׁלְשָׁה רְקִיעִים שֶׁל טְמָאָה, הָאֶחָד נִקְרָא שֶׁר"ע וְהַשְּׁנַיִ נִקְרָא תַמּוּר, וְהַשְּׁלִישִׁי נִקְרָא בִישָׁה"א, וְעֲלֵיהֶם הַשֵּׁר הַנִּקְרָא דַלְפַּק"ט, וְעֲלֵיהֶם וְעַל כָּלֵם הַשֵּׁר הַנִּקְרָא תַק"א, בְּרֵאשִׁית, חֶסֶר

איקראינה בשנת ש"ס, ונהרג יום הששי ג' אב שנת ת"ח. היה חברו של המקבל רבנו נתן שפירא ז"ל מחבר ספר "מגלה עמקות". היה בן בתו של רבי שמשון, אח המהר"ל מפראג ז"ל.

תולדות רבנו שמשון מאוסטרופוליא זלה"ה

כְּתַב הַגָּאוֹן רַבְּנוּ הַחִיד"א ז"ל בְּסֵפֶרוֹ "שֵׁם הַגְּדוֹלִים" [מערכת גדולים ש, קפ]: "מִהֲרֵר שְׁמִשׁוֹן מְאַסְטְרָאפּוֹלִי ז"ל, הוּא הַקְּדוֹשׁ חֵבֶר כְּמָה חֲבוּרִים בְּקִבְלָה, כְּמוֹ שֶׁהִזְכִּיר הוּא זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה בְּהַקְדָּמָתוֹ לְסֵפֶרוֹ "דָּן יְדִין", וְהָיָה לוֹ מַגִּיד, וְהָיָה בְּזִמְנוֹ הַגָּאוֹן מוֹרְנוּ יְהוֹשֻׁעַ מְקַרְאָא, הָרַב "פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ" [בעל שו"ת פני יהושע, והוא אינו בעל חידושי פני יהושע על הש"ס], כְּמוֹ שֶׁתַּרְאָה בְּלִקּוּטִים שֶׁבְּסֵפֶר הַנִּזְכָּר. וּבַעֲוֹנוֹת הָרַבִּים נִהְרַג בְּשֵׁנַת ת"ח בְּעֵמְדוֹ בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת מְעֻטָּף בְּצִיצִית וְתַפְלִין.

וַיֵּשׁ שְׁכַתְּבוּ עָלָיו, כִּי הַפּוֹרְעִים הֶאֱכָזְרִים הִבִּיאוּ עָנָף עֵץ חַד וְקָשָׁה כְּרַמַח, וְתַקְעוּ לוֹ בְּעַרְפוֹ וּפְצְעוּ אֶת מַחוֹ, וְהוּא לֹא הִרְגִישׁ בְּשׁוּם כָּאֵב, כִּי הָיָה מֵיַחַד יְחוּדִים נוֹרָאִים בְּאוֹתָהּ שַׁעָה. **הַקְּדוֹשׁ** נוֹלַד בְּעִיר "קוּרִיץ" שֶׁבְּפּוֹלֵנְיָה נְכִיזִים

לְסֵפֶר בְּצִיּוֹן

קַעֲרַת הַסֵּדֶר

תמונת הקערה על פי דעת רבנו האר"י ז"ל

כבוד ליל הסדר - סגולה
לעשירות!

כתב רבנו חיים פלאג'י ע"ה [חיים לראש סדר הקערה ח, דכ"ט ע"ב], שכל אדם שיש בידו קמח, טוב שיקנה קערה גדולה העשויה מכסף טהור עבור שלחן ליל הסדר. ואף שהדבר עולה הון רב - כדאי הוא לו, שכל השקעה לכבוד הלילה הזה חוזרת בברכת שמים בכפל כפלים, שכבוד ליל הסדר הוא סגולה לעשירות. וכתב עוד בשם רבו, שידע על אדם אחד שלא היה צדיק מיוחד, ובכל זאת זכה לעשר גדול על שהיה מכבד במאד את חג הפסח,

ובפרט את ליל הסדר הקדוש היה מכבד בכלים נאים, והיה מתאמץ להדרו בכל מיני הדור. **ובאר** טעם הסגולה - שבזאת מצרים התרחשה בליקה זה, ויש לה השפעה של עשר לכל הדורות למקימים את מצוות הבורא בהדור ובשמחה בליקה זה. ודו"שי רשומות אמרו נע"ן לעיל עמוד נח שהבאנו כן משם החמדת ימים ח"ב - פסח פרק ב] בשם רבנו האר"י ז"ל, שהמלה "מועד" עולה בגימטריא שמונים, ללמדנו שכל השקעה של ארבעים במועד חג הפסח - מקבלים תמורתו שמונים. נראה עוד להלן עמוד קיט].

פֶּסַח בְּצִיּוֹן

יש שנהגו לסובב את קערת הסדר סביב ראשו של מנהגי הקהילות בקערת הסדר כל אחד מהמסובבים ג' פעמים, ויש שנהגו להכות בקהילות בני ספרד ישנם כמה וכמה מנהגים בליל הסדר, ונברר בזה את שורשם ומקורם. בשום על ראשי המסובבים, ויש שהגדילו לומר שמי

לְסֵפֶר בְּצִיּוֹן

קִדְשׁ

מוֹצִיא־מִצֶּה. וְאֵז וְדָאֵי הַיִּצְר־
הֶרַע יִלְךְ מֵעַלְיוֹ, וְהִינּוּ שְׁמוֹצִיא
הַמִּצֶּה וּמְרִיבָה מֵעַלְיוֹ, זֶה
יִצְר־הֶרַע שְׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ תְּמִיד
מִצֶּה וּמְרִיבָה.

מְרוֹר־פּוֹרָף. שְׁהִיָּה יִצְר־הֶרַע
תְּמִיד מִחֻטֵּיא
אוֹתוֹ וּמְיִסֵּר אוֹתוֹ וּמְאָכִיל
אוֹתוֹ מְרוֹר פּוֹרָף, וְאֵז אַחַר
שִׁיגְרֵשׁ לֵץ - זֶה הַיִּצְר־הֶרַע -
מֵעַלְיוֹ, וַיֵּצֵא מְדוֹן הַמִּצֶּה

וּמְרִיבָה שִׁישׁ לוֹ עִמּוֹ בְּעוֹלָם-הַזֶּה, אֵז שְׁלַחַן עוֹרָף לוֹ לְצַדִּיק בְּעוֹלָם-הַבָּא.

צָפוֹן. שְׁכַר הַצָּפוֹן לְצַדִּיקִים, עֵין לֹא רָאָתָה.

בְּרַף-הַלֵּל־נִרְצָה. בָּא לְרַמֵּז מַה שְׁפָתַבְתִּי לְעֵיל [שם, עמוד רצג], שְׁעַל יְדֵי שְׁהַעוֹלָם מְבָרְכִים לְצַדִּיק
וּמְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ בְּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים אַחַר מוֹתוֹ, אֵז יְהִיָּה לוֹ כַּח וְעֵלֹי שְׁתַּעֲלֶה נְשַׁמְתּוֹ
לְמִקּוֹרָה הַעֲלִיּוֹן וַיְהִיָּה רְצוֹי וּמְקַבֵּל לְהַפְנִס לְמַחֲצִיתוֹ. וְזֶהוּ שְׁבָא הַרְמֵז בְּרַף הַלֵּל, שְׁמְבָרְכִין וּמְשַׁבְּחִין
אוֹתוֹ בְּהַלּוֹל מְנַגְעִיו, אֵז נִרְצָה. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

פֶּסַח בְּצִיּוֹן

מְנִיעַת הַכַּעַס וּתִיקוֹן הַגְּאוּהָ

שֶׁהַכּוֹעֵם מַטְמֵא אֶת עַצְמוֹ בְּטוֹמֵאת עֲבוּדָה זָרָה,
יַע"ש. עכ"ל.

וְעַל פִּי זֶה בִּיאַר דְּבָרֵי הַזּוּהָר הַקְּדוּשׁ [שם], דֹּאחַר
שֶׁהַפְּלִיגוֹ בַּעֲוֹנֵשׁ הַכּוֹעֵם שֶׁהוּא כְּעוֹבֵד עֲבוּדָה
זָרָה, וּכְמֵאמֹר הַכְּתוּב [שְׁמוֹת לֵד, יז]: "אֱלֹהֵי מִסְכַּח לֹא
תַעֲשֶׂה לָךְ", אִמְרוּ דְּמִשּׁוֹם הַכִּי כְּתִיב בְּתִרְיָה [שם,
יה]: "אֵת חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר", דְּמִשְׁמִירַת חַג הַמִּצּוֹת
תִּרְאֶה כְּמֵה צְרִיךְ לְהִשְׁמֵר מִן הַכַּעַס. ע"כ.

אַרְבַּע גְּאוּלוֹת

יֵשׁ לְהַתְּבוּן בְּתַקְנָה זוֹ שְׁתִּיקוֹנוֹ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל לְשִׁתּוֹת

"אֲחֵר עֲרַבִּית יִכְנַס לְבֵיתוֹ בַּפְּנִים שׁוֹחֲקוֹת, וְיִתְנַהֲגוּ הוּא וְאִשְׁתּוֹ
כְּמִלְךָ וּמִלְכָּה וּבְנֵי בֵיתוֹ כְּבְנֵי מַלְכִים כְּפִי מַה שְׁחֻנְנוּ הוּא" קעט.

אַרְבַּע כּוֹסוֹת

א. חֲכָמִים תִּיקְנוּ לְשִׁתּוֹת בְּלֵיל הַסֵּדֶר אַרְבַּע כּוֹסוֹת, וְכּוֹס הַקִּידוּשׁ
הִיא הַרְאִשׁוֹנָה שֶׁבָּהֶן פ.

קעט. רַבְּנוּ חַיִּים פְּלֶאגִי בְּסִפְרוֹ חַיִּים לְרֵאשׁ דָּף ל"ז ע"ב. [פֶּסַח בְּצִיּוֹן רִפְט]. קפ. פֶּסַחִים
צט. ב. שְׁלַחַן עוֹרֹךְ תַּעֲב, יג [פֶּסַח בְּצִיּוֹן רִלן].

כְּתַב בְּסִפְרֵי אֲרַחוֹת יוֹשֵׁר [פֶּרֶק יא]: מִצְוָה לְנַהֲגוֹ
שְׂרָרָה בְּלֵיל פֶּסַח, וּבִזְוָה יִכּוּפֵר מַה שְׁנַהֲגוֹ
שְׂרָרָה וּגְאוּהָ כָּל הַשָּׁנָה. ע"כ. וְאִנִּי אוֹמֵר, דֹּאם בֹּא
לְתַקֵּן, יִתֵּן דַּעַתוֹ הַיֵּטֵב שְׁלֹא יִקְלַקֵּל ח"ו וּבִפְרֵט בַּעֲנִין
הַכַּעַס שְׁלֹא יִכְעוֹס כָּלָל וְעִיקָר, וְאִם אוֹהֲרָה זוֹ אִיתִיהָ
כְּכָל עַת וּבְכָל זְמַן, כָּל שֶׁכֵּן וְקָל וְחוֹמֵר בְּלֵיל הַתְּקַדְּשׁ
חַג הַמִּצּוֹת שֶׁהוּא בְּחִינַת יְמִין מִסְטֵרָא דֹּאבְרָהֶם
דְּרוּעָא יִמִּינָא וְכו'. וְזֶה אֲפֻשֵׁר שְׂרַמְזוּ רְבוּתֵינוּ ז"ל
בְּאוֹמְרָם [רֵאשׁ הַשָּׁנָה טו, ב] חַיִּיב אֲרָם לְטַהֵר עַצְמוֹ
בְּרַגְלֵ עַצְמוֹ דִּיקָא, שֶׁהוּא עַצְמוֹתוֹ שְׁלֹא יִכְעוֹס כָּלָל,
שְׁהָרִי אִמְרוּ בְּזוּהָר הַקְּדוּשׁ [תְּצוּה, דִּקפ"ב ע"ב]

לְסֵפֶר בְּצִיּוֹן

פִּיּוּט "אֶחָד מִי יוֹדֵעַ"

לאחר פיוט "חד גדיא" נוהגים לומר פיוט "אחד מי יודע". יסוד פיוט קדוש זה עוד מתקופת הראשונים, ויש בו תנחומים לנדכאי רוח ולנשברי לב לבלתי יתיאשו מן הגאולה, כי יש לנו הבטחות שנגיע במהרה לגאולתנו ולפדות נפשנו. ובא ללמד סגוריא על ישראל, שיש לנו זכות אבינו שבשמים, זכות לוחות הברית, זכות שלשה אבות וכו', והסדי השם כי לא תמנו, כי לא כלו רחמיו. ויש בו גם רמזים על דרך הסוד.

אֶחָד מִי יוֹדֵעַ?

אֶחָד אֲנִי יוֹדֵעַ, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשְׁמַיִם וּבְאָרֶץ:

מִלְכָם וְנוֹכְדָנְצֵר הַרְשָׁע, שְׁאָמַר עַל עֲצָמוֹ וַיִּשְׁעִהוּ יָד, יֵחַ:
 "אֲעֲלֶה עַל בְּמִתִּי עֵב אֲדָמָה
 לְעֲלִיּוֹן". הַשְּׁשִׁית - הִיא
 מְלָכוֹת אַחֲשׁוּרוֹשׁ הַרְשָׁע
 בְּפָרֶס וּמְדִי, עַל רְשָׁעוֹתָו
 הַגְּדוֹלָה וְשִׁנְאָתוֹ לַיהוּדִים אָנוּ
 קוֹרְאִים בְּכָל שָׁנָה בְּחַג
 הַפּוּרִים. הַשְּׁבִיעִית - הִיא
 מְלָכוֹת מוֹקְדוֹנְיָא. הַשְּׁמִינִית -
 מְלָכוֹת רוּמָא, בִּינֵיהֶם הִיוּ
 אֲדָרְיָנוֹס קִיסָר וְטִיטוֹס הַרְשָׁע

אֲשֶׁר הִחְרִיבוּ אֶת בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁנִי. הַתְּשִׁיעִית - מְלָכוֹת מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד לְאַחַר גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל. הָעֲשִׂירִית -
 הִיא מְלָכוֹת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ, אֲשֶׁר תִּתְגַּלֶּה עֲלֵינוּ בְּאַלְפֵי הַשְּׁבִיעִי, וְעַל כֵּן נֶאֱמַר
 [ישעיה ב, יא]: "וְנִשְׁגַּב ה' לְבָדוֹ בַּיּוֹם הַהוּא" וגו'. יְרָאוּ עֵינֵינוּ וַיִּשְׁמַח לִבְנוֹ בִּישׁוּעַת ה', בְּאָמַר לְצִיּוֹן מְלֶכֶךְ
 אֱלֹהֵיךָ, בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן וְאָמֵן!

הַנֶּהָה רְאִינוּ כְּפֹה פְּרוֹשִׁים שׁוֹנִים לְפִיּוֹט הַקְּדוֹשׁ "חַד גְּדִיא", וְעֲלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן בְּכֻלָּם, כִּי כֻלָּם אָמְרוּ, כְּמוֹ
 שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ נוֹהַר בְּרֵאשִׁית, דְּמִ"ז ע"ב וְעוֹד: "שְׁבַעִים פָּנִים לְתוֹרָה".

פֶּסֶח בְּצִיּוֹן

מקור ומעלת פיוט "אחד מי יודע"

פִּיּוּט זה הוא עתיק יומין, והמפרשים [ראה ספר מטעמים החדש אות פא] שואלים, מפני מה אומרים אחר ההגדה פיוט "אחד מי יודע"? וכתבו המעם: "לפי שגמרנו הסדר לספר ביציאת מצרים, יש לחוש שיאמר האומר מה הרווחנו בזה שאנחנו מספרים ביציאת מצרים ויצאנו לחירות, הלא אין לנו תועלת עתה ממה שגמל עלינו הקב"ה ואותנו הוציא

משם, הלא לא יצאנו לחירות עולם, והנה אנחנו נעים ונדים מגוי אל גוי ומממלכה אל ממלכה, ולא הונח לנו. וכי ישבע הרעב כמה שחלם לו שאכל והקין ואין אוכל בידו?

לְבַן סִמְךָ הַמְּגִיד פִּיִּסְקָה זו לְהִרְאוֹת וּלְהוֹרוֹת לָנוּ אֶת כָּל הַמַּעֲלוֹת וְאֶת כָּל הַזְּכוּיוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל שִׁישׁ לָנוּ גַם עַתָּה. וְהַמְּאִמְרִים הַמָּה תְּנַחֲמוּם לִנְכַּאֵי רוּחַ וּלְנִשְׁבְּרֵי לֵב שֶׁבִלְתִּי יִתְיַאֲשׁוּ מִן הַגְּאוּלָּה, כִּי יֵשׁ

שְׁנַיִם עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ?

שְׁנַיִם עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ, שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבִטָּיָא, אֶחָד עָשָׂר כּוֹכְבֵיָא, עָשָׂרָה דְּבְרֵיָא, תְּשֻׁעָה יִרְחִי לְיָדָה, שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִלְּחָה, שִׁבְעָה יָמֵי שְׁבִתָּא, שְׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חֲמִשֵּׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנַיִ לְוַחֹת הַבְּרִית,

אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁפִשְׁמִים וּבְאֶרְץ:

שְׁלֹשָׁה עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ?

שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ, שְׁלֹשָׁה עָשָׂר מְדֵיָא, שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבִטָּיָא, אֶחָד עָשָׂר כּוֹכְבֵיָא, עָשָׂרָה דְּבְרֵיָא, תְּשֻׁעָה יִרְחִי לְיָדָה, שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִלְּחָה, שִׁבְעָה יָמֵי שְׁבִתָּא, שְׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חֲמִשֵּׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנַיִ לְוַחֹת הַבְּרִית,

אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁפִשְׁמִים וּבְאֶרְץ:

פִּיּוּט "וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה"

בהגדות שבנוסח אשכנז מופיע הפיוט הבא, המתאר את הניסים שאירעו לאבותינו בליל פסח במשך הדורות, ועל היות הלילה הזה קדוש ומשומר מן המזיקים לכל בני ישראל.

פיוט זה נכתב בדרך רמז ומליצה, ומפגי יופיו הבאנוהו כאן, ואפרש אותו כסדרו על פי פסוקי התורה והנביאים ומאמרי רבותינו ז"ל בגמרא ומדרשים, להבנת כוונת הפיוט הנפלא.

וּבְכֵן וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:

אֶז רֹב נְסִים הַפְּלֵאָתָ בַּלַּיְלָה, בְּרֵאשׁ אֲשַׁמְרֵת זֶה הַלַּיְלָה,

גַּר צָדֵק נִצְחָתוֹ כִּנְחָלֵק לוֹ לַיְלָה,

וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:

פֶּסַח בְּצִיּוֹן

בלילה זה וניצחם, שנאמר [בראשית יד, טו]: "ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם", ודרשו רבותינו ז"ל [ויקרא רבה א, ד] שהרג ארבעה מלכים בלילה אחד.

מלחמת אברהם עם המלכים בפסח כִּנְחָלֵק לוֹ לַיְלָה. וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה. זה אברהם אבינו אבי האומה, אשר נלחם בארבעה מלכים

דַּנְתָּ מִלֶּךְ גֵּרָר בְּחֵלוֹם הַלַּיְלָה,

הַפְּחַדְתָּ אֶרְמִי בְּאֲמֹשׁ לַיְלָה,

וַיִּשָּׂר יִשְׂרָאֵל לְאֵל נְיוֹכַל לוֹ לַיְלָה,

וַיְהִי בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה:

פֶּסַח בְּצִיּוֹן

גירושין, ועוד שהוא צדיק שלא קרב אליה, תהרוג. ולא עוד אלא ש"הוא אמר לי אחותי היא, והיא גם היא אמרה" פעם אחר פעם "אחי הוא, בתום לבבי" לקחתיה, "ובנקיון כפי" שעדיין לא קרבתי אליה". עכ"ל רבנו בחיי.

חלום לבן הארמי בפסח

הַפְּחַדְתָּ אֶרְמִי. זה לבן, וכנוכר במושגת רבי אליעזר [פרשה ט]: "וכן אתה מוצא בלבן "ארמי אובר אבי" [דברים כו, ה], וכי הרגו? אלא כיון שחישב להורגו כאילו עשה. והרי אין הקב"ה נפרע מן האדם על ידי המחשבה אלא על ידי המעשה, שנאמר [תהלים סו, יח] "אֵינְנִי אִם רֵאִיתִי בְּלִבִּי, לֹא יִשְׁמַע ה'". אלא שתי מחשבות הן: מחשבה שיש עמה מעשה, הרי היא כמעשה. ומחשבה שאין עמה מעשה, אינה כמעשה. **ביצד?** רוצה שחישב להרוג, נטל את כלי זיינו ויצא ולא השיג חבירו, זו מחשבה שיש עמה מעשה, מעלין עליו כאילו הרגו. חשב ולא נטל את הזיין, זו מחשבה שאין עמה מעשה ואינה כמעשה. אף לבן כך עשה, נטל את הזיין ורדף אחרי יעקב אבינו, שנאמר [בראשית לא, כג]: "ויקח את אָחִיו עִמּוֹ וירדוף אחריו דרך שבעת ימים". ומנין שהיה בליבו להורגו? שנאמר [שם, כט]: "יש לאל ידי לעשות עמכם רע". עכ"ל. ובמדרש [רבה פרשת בלק פרשה כ, יב] מבואר שחלום לבן בליל פסח היה.

ואמר בְּאֲמֹשׁ לַיְלָה. מלשון הכתוב [שם] שאמר לבן ליעקב: "ואלהי אביכם אמש אמר אלי לאמור,

לקיחת שרה לבית אבימלך בפסח

דַּנְתָּ מִלֶּךְ גֵּרָר בְּחֵלוֹם הַלַּיְלָה. זה אבימלך, שנאמר [שם כ, ביה]: "וישלח אבימלך מלך גרר ויקח את שרה. ויבוא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה, ויאמר לו הינך מת על האישה אשר לקחת והיא בעולת בעל. ואבימלך לא קרב אליה, ויאמר, ה', הגוי גם צדיק תהרוג. הלא הוא אמר לי אחותי היא, והיא גם היא אמרה אחי הוא, בתום לבבי ובנקיון כפי עשיתי זאת".

ובמדרש [רבה פרשת בלק פרשה כ, יב] מבואר שבלייל פסח היה. וכתב רבנו בחיי: "אחר שנלקחה שרה במצרים אצל פרעה, ונעשה לו גם גדול שהוצרך לו להחזירה לו בעל כרחו על ידי נגעים גדולים, מה היה חוזר עתה (אברהם) בגרר ואומר לכל "אחותי היא" [שם, ב], וכי היה סומך על הנם ככל פעם ופעם, ושמה אין עושין לו גם?

ובתב רבנו הננאל ז"ל כי עכשיו כשבא בגרר גֵּרָשָׁה, לפי שהיה ירא שמא יהרגוהו אם היה אומר שהיא אשתו, ואף על פי כן לא הניחו השם יתברך שיפרד ממנה ולא הניח את הצדקת אצל הרשע, "כי לא ינוח שִׁכְטֵי הָרָשָׁע על גורל הצדיקים" [תהלים קכה, ג]. וגירושין הללו היה מפני הפחד, וזה שאמר השם יתברך "והיא בעולת בעל", שלא גרשה רק מפני הפחד כי אנוס הוא, ונמצא שאין הגירושין גירושין גמורין. וזהו שאמר אבימלך "הגוי גם צדיק תהרוג", כלומר הגוי שאין לו זה הדין אלא אפילו אנוס גירושיו

קונטרס בְּפִי יִשְׂרָאֵל

קונטרס רב-האיכות זה, נמצא בין פנקסיו וכתביו של רבנו המקובל חסידא קדישא לישראל רבי **סלמן מוצפי** זיע"א ובו "בקשות לליל פסח", אשר הועתקו מכתב-יד קדשו של רבנו **יוסף חיים** זצוק"ל.

בשנים קדמוניות, היה חכם רבי סלמן זיע"א, לומד וקורא בקשות אלו עם הציבור, כאשר היו מתכנסים עמו אחר חצות לילה בבית-הכנסת, והיה אומר כי קריאת ולימוד פסוקים אלו, אשר הזכירם רבנו הרמ"ק ז"ל בספרו "פרדס רימונים" (שער יג פרק א), יש בהם בכדי לעורר את החמישים שערי בינה שנפתחים בליל זה. ובשנים מאוחרות יותר, משראה שרבים מהציבור עייפים, היה קורא עמהם סדר זה בצהרי יום-טוב ראשון. זיע"א.

בקשות לליל-פסח

העתק מקונטרס שהועתק מספר "כתר מלכות"

כתב־יד למרן הרי"ח [רבנו יוסף היים] זצוק"ל

בהג"ו

כבר ידעת מה שכתבו הראשונים והאחרונים ז"ל: חייב האדם בליל פסח לספר בניסים ובנפלאות שעשה עמנו הקב"ה, עד שיישן. ואף־על־פי שכבר קרא סדר ההגדה כולה, צריך הוא לחזור ולספר בניסים של יציאת מצרים וקריעת ים־סוף, וגם צריך שיזכיר הטובות והניסים שעשה ה' יתברך לאבותינו ולנו בזמנים אחרים, כפי יכולתו, כי הלילה הזאת ליל שימורים הוא לה', מיוחדת ומתוקנת לזכרון הניסים של הקב"ה. וכל־עוד שיש כח לישוב ולספר, לא ילאה. ויזכיר באהבה ובחיבה ושמחה רבה, חדשים גם ישנים, כלא־אשר תשיג יד שכלו ובינתו.

וכבר ידוע מה שאמרו בזוהר הקדוש [חלק ב דף מ ע"ב] וז"ל: וקב"ה חדי בהאי סיפורא וכניש לכל־פמלייא של מעלה, אמר לון: זילו שמעו שבחא דלתתא, בהאי ספורא בקעי רקיעיאי ויהבי חילא למאריהון, עכ"ל. ואתה קורא המשכיל, התעורר מדברים אלו היורדים אל חדרי בטן, ואל תתן שינה לעיניך בלילה זו, להרבות בסיפורי הניסים של יציאת מצרים, ובשאר ניסים אשר עשה ה', ואז תצליח את דרכיך ואז תשכיל.

והא לך סיפור ניסים ותשבחות אלו, אשר תאמר אותם אחר סיום ההגדה בניגון ובקול נעים, עם בניך ובני ביתך, יחד כולם ישישו בשמחה לשם שמים. וסיפור זה מתוקן יפה בטוב טעם על פי הקדמות חז"ל, ישמע חכם ויוסף לקח.

וטוב שגדולה־הבית יאמר בקול נעים, ובני־הבית יענו על־כל דבר ודבר: "פִּי לְעוֹלָם חֶסֶדִי". ודע, כי במילות אלו "פִּי לְעוֹלָם חֶסֶדִי", יש כמה סודות גדולים, ולא על חנם נקבעו כ"ו פעמים בכ"ו פסוקים של "הלל הגדול" שהוא כנגד מספר שם הוי"ה ב"ה. ועוד נזכרים ארבע פעמים במזמור קי"ח, כדי להשלים מספר השלשים כנגד התוספת שיהיה במספר השם ב"ה לעתיד, בסוד: "יהיה ה' אחד", והוא עולה מספר כ"י, רמז לדבר: "כי תשא את ראש בני ישראל". ודע, כי "חסדו" גימטריא לחם, שהוא סוד ג' הויות של ג"ר שהם כח"ב, אשר גם כן מספר ראשיתם שהוא אותיות כח"ב יעלה מספר כ"י, ועולה גם כן בגימטריא מזול"א, ובגימטריא הי"ה הו"ה ויהי"ה. והבן היטב.

גְדוּלַּת־הַבַּיִת

בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל

בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים

בָּרוּךְ ה' אֲדֹנָי הָאֲדֹנִים

בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי הָרְאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים

בָּרוּךְ ה' הַבוֹרָא פְּלִי־הַנְּשֻׁמוֹת

בָּרוּךְ ה' בַּעַל מַלְחָמוֹת

בָּרוּךְ ה' בּוֹרֵא רְפוּאוֹת

בָּרוּךְ ה' גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ

בָּרוּךְ ה' גּוֹזֵר וּמְקַיֵּם

בָּרוּךְ ה' הַדּוֹבֵר צְדָקוֹת

בָּרוּךְ ה' הַדּוֹר בְּנִפְלְאוֹת

בָּרוּךְ ה' וְתִיק בְּנַחְמוֹת

בָּרוּךְ ה' זוֹכֵר הַבְּרִית

בָּרוּךְ ה' זוֹקֵף כְּפִוְפָיִם

בָּרוּךְ ה' יָף וְיָשָׁר

בָּרוּךְ ה' חַי וְקַיִם

בָּרוּךְ ה' טָהוֹר עֵינָיִם

בָּרוּךְ ה' יוֹשֵׁב שְׁמַיִם

בָּרוּךְ ה' כַּבִּיר כֹּחַ

בָּרוּךְ ה' כּוֹבֵשׁ עֲוֹנוֹת

בָּרוּךְ ה' לוֹבֵשׁ צְדָקוֹת

בָּרוּךְ ה' מִתִּיר אֲסוּרִים

בָּרוּךְ ה' מַלְכוּתוֹ מִלְכוּת כָּל־עוֹלָמִים

בָּרוּךְ ה' מַלְבִּישׁ עֲרָמִים

בָּרוּךְ ה' מְשִׁיחַ אֱלָמִים

בָּרוּךְ ה' מְפַעֵנְח גְּעֵלָמִים

בָּרוּךְ ה' מְלַךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים

בָּרוּךְ ה' נוֹתֵן לְיַעֲקֹב כֹּחַ

בָּרוּךְ ה' נוֹתֵן לָחֵם לְרַעֲבִים

בְּנֵי־הַבַּיִת

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד־ו:

כי לעולם חסדו:	ברוך ה' נורא ונשגב
כי לעולם חסדו:	ברוך ה' סומך גופלים
כי לעולם חסדו:	ברוך ה' עוזר דלים
כי לעולם חסדו:	ברוך ה' עונה עשוקים
כי לעולם חסדו:	ברוך ה' עושה בראשית
כי לעולם חסדו:	ברוך ה' פודה ומציל
כי לעולם חסדו:	ברוך ה' פוקח עורים
כי לעולם חסדו:	ברוך ה' פועל ישועות
כי לעולם חסדו:	ברוך ה' צופה עתידות
כי לעולם חסדו:	ברוך ה' צדיק ומצדיק
כי לעולם חסדו:	ברוך ה' קרוב לכל־קוראיו
כי לעולם חסדו:	ברוך ה' רם ונשא
כי לעולם חסדו:	ברוך ה' רחום וחנון
כי לעולם חסדו:	ברוך ה' רופא חולים
כי לעולם חסדו:	ברוך ה' רוכב ערבות
כי לעולם חסדו:	ברוך ה' שומע תפלות
כי לעולם חסדו:	ברוך ה' תמים דעות
כי לעולם חסדו:	ברוך ה' תומך תמימים

אחר כך יאמר בעל־הבית

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקִדְשׁוֹ
הַלְלוּיָהּ בְּגִבּוֹרֹתָיו
הַלְלוּיָהּ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר
הַלְלוּיָהּ בְּתֵף וּמְחֹל
הַלְלוּיָהּ בְּצִלְצְלֵי שְׁמֵעַ

ויענו בני־הבית

הַלְלוּיָהּ בְּרִקִיעַ עֲזָו:
הַלְלוּיָהּ כְּרֹב גְּדָלוֹ:
הַלְלוּיָהּ בְּגִבּוֹל וְכִנּוּר:
הַלְלוּיָהּ בְּמִנִּים וְעִגְב:
הַלְלוּיָהּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה:

כֹּל הַנְּשָׁמָה תְהַלֵּל יְהוָה הַלְלוּיָהּ
כֹּל הַנְּשָׁמָה תְהַלֵּל יְהוָה הַלְלוּיָהּ: